

Nota van Antwoord

Naar aanleiding van de zienswijzen op de wijziging van het huidige Nationaal Waterplan (NWP) om het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma 2015 vast te leggen.

Zienswijzenperiode: 17 september tot en met 28 oktober 2014

Datum: 1 december 2014
Door: Ministeries van Infrastructuur en Milieu en
Economische Zaken

Toelichting beantwoording zienswijzen

Inleiding

Wist u dat als Nederland zich niet zou verdedigen tegen het water, 60 procent van ons land regelmatig kan overstromen? Dat raakt 9 miljoen inwoners en het hart van onze economie. We zijn nooit klaar met ons water. Regeren is vooruitzien. In de afgelopen jaren is uitvoerig onderzocht en besproken wat de komende decennia nodig is om de gevolgen van de klimaatverandering het hoofd te bieden. Dit jaar zijn de zogeheten deltabeslissingen genomen. Die gaan over de plannen tot 2050 voor de bescherming van kwetsbare delen van Nederland tegen het water en voor het borgen van voldoende zoetwater in de komende decennia. Die beslissingen zijn formeel vastgelegd in het Nationaal Waterplan.

De Minister van Infrastructuur en Milieu (IenM) en de Staatssecretaris van Economische Zaken (EZ) wijzigen het huidige Nationaal Waterplan (NWP) om het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma 2015 vast te leggen. Van 17 september tot en met 28 oktober 2014 lagen het ontwerpplan voor deze tussentijdse wijziging van het NWP en het milieueffectrapport (planMER) ter inzage. (advertentietekst in bijlage 1)

Publieksparticipatie en zienswijze procedure

Enieder kon van 17 september tot en met 28 oktober 2014 een zienswijze indienen op de wijziging van het huidige Nationaal Waterplan. Dit document bevat de antwoorden op alle ontvangen zienswijzen. Er zijn 44 zienswijzen (bijlage 2) ontvangen. Daarvan zijn 9 afkomstig van gemeenten, 6 van provincies, 4 van waterschappen, 5 van buitenlandse overheden, 2 van deelprogramma's van het Deltaprogramma, 9 van maatschappelijke organisaties, 6 van individuele participanten en 3 van ondernemingen.

De ingediende zienswijzen zijn betrokken bij het wijzigen van het huidige Nationaal Waterplan of geven aanleiding tot vervolgacties. Het ontwerpplan is op enkele punten ook ambtshalve geactualiseerd en redactioneel aangepast (bijlage 3). Zie daarvoor ook de paragraaf doorwerking hieronder. Daarnaast heeft de Commissie voor de Milieueffectrapportage een positief advies op het plan-MER en de passende beoordeling uitgebracht. De commissie adviseert om naast het plan-MER het Synthesedocument waterveiligheid in de besluitvorming te betrekken. Dit is gebeurd. Ook met de overige aanbevelingen van de commissie die vooral gericht zijn op het vervolgetraject zal rekening worden gehouden.

Samenvatting

De zienswijzen concentreren zich met name rondom rivieren, normering waterveiligheid en zoetwater. Uit de zienswijzen blijkt veel betrokkenheid bij de onderwerpen in de tussentijdse wijziging en het Deltaprogramma. Veel partijen geven complimenten over de gezamenlijkheid en de resultaten.

Tegelijkertijd roept een aantal onderwerpen nog vragen op. Hieronder zijn veelvoorkomende thema's uit de zienswijzen uitgelicht.

In veel zienswijzen wordt een oproep gedaan om vervolg te geven aan de **gezamenlijkheid** door deze voort te zetten bij de uitwerking van de strategieën. De oproep is om dit te doen met alle relevante overheden, maatschappelijke organisaties en in het bijzonder ook de burgers uit het betreffende gebied. De reactie van het kabinet hierop is dat partijen de komende periode vanuit hun eigen verantwoordelijkheid aan de slag gaan met de uitkomsten, waarbij de samenwerking tussen Rijk en regio wordt voortgezet en de intensieve wisselwerking tussen het nationale programma en de regionale uitwerking in stand blijft. In de deelgebieden, waar de regio verantwoordelijk is voor de vormgeving van de vervolgfase, blijft het Rijk betrokken als partner.

In zienswijzen met betrekking tot het **rivierengebied** zetten participanten vraagtekens bij de noodzaak van het opnemen van de betreffende voorgestelde ruimtelijke reservering. In reactie daarop geeft het kabinet aan dat in zijn algemeenheid in de tussentijdse wijziging geen besluiten worden genomen over concreet te realiseren maatregelen. De voorkeurstrategie rivierengebied, zoals beschreven in het deltaprogramma 2015, wordt de komende jaren uitgewerkt door de decentrale overheden. Bij de uitwerking van de maatregelen die samenhangen met de ruimtelijke reserveringen zal zorgvuldig onderzoek plaatsvinden en zal in de afweging rekening worden met alle belangen. Dat geldt voor zowel het binnen- als het buitenland.

Uit de zienswijzen op het **normeringsvoorstel** in het waterveiligheidsbeleid klinkt de vraag waarom in één gebied of gemeente verschillende normen kunnen gaan gelden. Het kabinet stelt in reactie daarop dat in het nieuwe waterveiligheidsbeleid niet alleen wordt gekeken naar de kans op een overstroming, maar ook naar de gevolgen. Zo zijn sommige gebieden sterk verstedelijkt, terwijl in andere gebieden de natuur de overhand heeft. Daarnaast zijn sommige polders diep en wonen daar veel mensen, terwijl in andere gebieden minder mensen wonen in een ondiepe polder. Ondanks dat er overal in Nederland strenge eisen worden gesteld aan de dijken, kunnen per gebied de gevolgen verschillen. Daardoor verschillen ook de eisen per dijk en hebben sommige gebieden een grotere overstromingskans dan andere. Dat betekent niet dat altijd dat de overstroming hier als eerste optreedt, het blijft altijd alleen een kans.

Drie zienswijzen hebben betrekking op de planMER en de Passende Beoordeling. Deze zienswijzen leiden niet tot aanpassing van de tussentijdse wijziging, noch van de planMER of de Passende Beoordeling.

Tot slot heerst er veel zorg rondom de (schaduw)schade bij de voorgestelde strategieën bij rivieren en de uitwerking van de maatregelen. De kabinetsreactie staat hieronder beschreven.

Kabinetsreactie gebiedsreservering en schade

Gebiedsreserveringen voor de lange termijn

Het belang van de waterveiligheid vergt dat met het oog op de toekomst gebieden worden gereserveerd voor toekomstige maatregelen. Om in te kunnen spelen op een mogelijke toename van de afvoeren van de grote rivieren zijn sinds 2011 in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) gebieden vastgelegd waar in de toekomst maatregelen genomen kunnen worden om grotere rivierafvoeren op te vangen. De reserveringen voor de Rijn zijn overgenomen uit de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de rivier die in 2006 is vastgesteld.

Uit de nieuwste inzichten van het Deltaprogramma blijkt dat twee in het Barro opgenomen reserveringen kunnen vervallen en dat de reservering voor de dijkverlegging bij Heesselt vervangen kan worden door een reservering voor een geul Varik – Heesselt. Tevens wordt aangekondigd dat voor de locaties dijkteruglegging Werkendam, dijkteruglegging Ooij en retentie ENCI-groeve Maastricht in 2015 nadere studies plaats gaan vinden om vast te stellen of gebiedsreserveringen aan het Barro worden toegevoegd. Voor deze locaties wordt in dit plan geen beleidsbeslissing genomen over het opnemen van een gebiedsreservering in het Barro.

De voor de lange termijn gereserveerde gebieden gaan ruimtelijk niet op slot. De mogelijkheden van bestaande bestemmingsplannen kunnen worden benut, nu en in de toekomst. Alleen wijzigingen van bestemmingsplannen die grootschalige of kapitaalintensieve ontwikkelingen mogelijk maken en die het treffen van rivierverschuimende maatregelen kunnen belemmeren, zijn niet toegestaan. Dat betekent dat er in beginsel geen belemmeringen zijn voor bijvoorbeeld vernieuwing van landbouwbedrijven, een stal of een schuur.

Binnen het Deltaprogramma vinden pilots plaats om te verkennen of (langdurige) onzekerheden over ontwikkelingsmogelijkheden in een gebied tot een minimum te beperken zijn. Voor de Rijnstrangen start een pilot 'ontwikkelingsgericht reserveren'.

Schade, schaduw schade en vergoeding van schade

De Waterwet bevat in hoofdstuk 7 een paragraaf over schadevergoeding. In deze paragraaf zijn de voorwaarden voor schadevergoeding geregeld in verband met de rechtmatige uitoefening van een taak of bevoegdheid in het kader van het waterbeheer. De persoon die de schade lijdt, kan een verzoek om schadevergoeding indienen. In de Memorie van Toelichting bij de Waterwet is onder andere vermeld dat feitelijk alleen die schade voor vergoeding in aanmerking komt, die is aan te merken als onevenredig, veroorzaakt door een gedraging die niet geacht kan worden te vallen onder het normaal maatschappelijk risico van de benadeelde. Verder is in de Memorie van Toelichting vermeld dat een plan, zoals onderhavige tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan, meestal concrete uitvoering vergt door middel van besluiten of feitelijk handelen. En dat het daarom minder voor de hand ligt dat een dergelijk plan een schadeveroorzakende gebeurtenis kan zijn. Veelal zal niet het plan de schadeveroorzakende gebeurtenis zijn, maar het benodigde uitvoeringsbesluit of de benodigde uitvoeringshandeling.

Ook voor de uitvoering van dit plan is nadere besluitvorming nodig. Het plan is strategisch van aard en geeft uitgangspunten voor toekomstige waterveiligheidsmaatregelen. Deze waterveiligheidsmaatregelen worden in vervolgfases uitgewerkt. Bij de nadere besluitvorming worden alle betrokken belangen, waaronder de belangen van bewoners, bedrijven en andere belangengroeperingen, zorgvuldig afgewogen. In deze vervolgfases wordt de scope van de maatregelen helder en wordt ook duidelijk of aankoop van onroerende goederen en kavelruil aan de orde is. Dan zal ook moeten worden gezien of en zo ja, welke schade zou moeten worden vergoed. Schaduwsschade wordt daarbij in beginsel niet vergoed.

Doorwerking

Een aantal zienswijzen heeft tot aanpassingen van de tussentijdse wijziging geleid. Een groot deel van de zienswijzen heeft betrekking op de vervolprocessen in de gebieden of de samenwerking binnen het Deltaprogramma. Dat leidt niet tot aanpassingen in de tussentijdse wijziging. In reactie op deze categorie zienswijzen hecht het kabinet er wel waarde aan dat de suggesties en zorgen van de participanten worden meegenomen in de vervolgaanpak en in de (gebieds)processen. Het Rijk zal hierop toezien. Tot slot is er een categorie zienswijzen die betrekking heeft op onderwerpen die aan de orde komen in de uitwerking van het ontwerp van het nieuwe integrale Nationaal Waterplan 2016-2021. Dit gaat bijvoorbeeld om meekoppelkansen van andere functies, bekostiging van zoetwaterbeheer, innovatie en de koppeling met waterkwaliteit. Het ontwerp NWP 2016-2021 ligt vanaf 23 december 2014 een half jaar ter inzage.

Leeswijzer

In deze nota van antwoord zijn de zienswijzen gerangschikt op indiener (zie tabel zienswijzen) en zijn de participanten in een tabel weergegeven (bijlage 2). In de linkerkolom staat een registratienummer (reg. nr.) dat verwijst naar de participant die een reactie heeft ingezonden. In de andere kolommen staan vervolgens de samengevatte zienswijze/vraag en het antwoord/de reactie.

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1.	De advertentietekst van de kennisgeving in de Volkskrant van 17 september 2014.
Bijlage 2	De overzichten van de participanten die zienswijzen hebben ingediend.
Bijlage 3.	De tekstwijzigingen die ambtshalve in de tussentijdse wijziging van het NWP zijn verwerkt.

Zienswijzen op de wijziging van het huidige Nationaal Waterplan

Reg .nr.	Deelvr aag nr	Deelvraag (samenvatting)	Reactie
1	1	Participant uit zorgen en heeft twijfels over noodzaak van bescherming van de nu buitendijks gelegen Kwistgeldpolder, middels (hoge) dijken (de zgn. voorkeursstrategie West Brabant). Participant wil weten wat de mogelijkheden zijn voor beïnvloeding van de besluitvorming. Participant overweegt besluitvormende organisatie aansprakelijk te stellen voor schade (uitzicht); verzoekt om inzage en informatie over relevante documenten.	<p>Het Ministerie van IenM zal de gevraagde informatie aan u verstrekken. In de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas.</p> <p>De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. Bij uitwerking van de Kwistgeldpolder zal rekening worden gehouden met alle belangen.</p> <p>Zie verder reactie (schaduw)schade in de toelichting op de nota van antwoord.</p>
2	1	Participant verzoekt de zinsnede 'onder voorwaarde dat compenserende maatregelen worden uitgevoerd' te schrappen en te vervangen door 'voor de Limburgse Maasvallei geldt nu nog de benadering dat alle dijken bij de maatgevende afvoer overstroombaar moeten zijn'.	<p>Betreffende tekst wordt aangepast in: Voor de Limburgse Maasvallei geldt nu nog de benadering dat alle dijken bij de maatgevende afvoer overstroombaar moeten zijn. Die benadering zal bij het toegroeien naar de nieuwe normering komen te vervallen, onder voorwaarde dat compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Het toetsen en het prioriteren en ontwerpen van versterkingen zal op termijn dan langs de hele Maas plaatsvinden conform de landelijk uitwerking van de normspecificaties. Waterveiligheidsprojecten in de Maasvallei die al in voorbereiding en uitvoering zijn worden onverkort, conform de huidige afspraken, uitgevoerd.</p>

3	1	Participant vraagt het Rijk de centrale regie op de drinkwatervoorziening op zich te nemen en vraagt drinkwater als prioritaire functie op te nemen in regionale verdringingsreeksen.	<p>Het voorzieningenniveau komt tot stand via een dialoog tussen overheden en gebruikers. Overheden betrekken gebruikers op een bij hun rollen en verantwoordelijkheden passende wijze, waarbij alle partijen rekening houden met de publieke taken en zorgplicht voor bijvoorbeeld drinkwater.</p> <p>Drinkwater vormt daarbij een zwaarwegend belang, omdat het als nationaal belang geldt. Voorzieningenniveaus worden vastgelegd voor het hoofwatersysteem en de regionale watersystemen, door nieuwe of gewijzigde afspraken op te nemen in bestaande instrumenten. De bestaande verdringingsreeks blijft van kracht en krijgt een plaats in deze afspraken. Ook de positie van drinkwater in de landelijke verdringingsreeks blijft ongewijzigd. Bij het opstellen van het voorzieningenniveau zal rekening worden gehouden met de voor zoetwater geformuleerde doelen. De functie Watervoorziening voor Drinkwater is opgenomen bij de cruciale gebruiksfuncties.</p> <p>Vanwege de vitale functie van de drinkwatervoorziening heeft het rijk een systeemverantwoordelijkheid. Dit is ook in de Beleidsnota Drinkwater opgenomen. Binnen deze context wordt er aan de uitwerking van de voorzieningenniveaus gewerkt.</p>
3	2	Participant vraagt geen ingrijpende maatregelen toe te staan die verzilting verergeren.	<p>Extra verzilting kan ontstaan door klimaatverandering en/of door gebiedsontwikkelingen. Bij klimaatverandering zitten de maatregelen in de adaptatiestrategie Zoetwater.</p> <p>Bij het onderzoek naar de mogelijke effecten van ingrepen in de Rijn-Maasmond wordt ook gekeken naar de effecten op zoutindringing. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan compenserende maatregelen om een eventuele verslechtering van de zoutindringing tegen te gaan of te mitigeren. Bij de besluitvorming over het al dan niet toestaan van een voorgenomen initiatief wordt rekening gehouden met effecten die de zoetwateropgave vergroten en wordt ook besloten over compensatie en mitigatie.</p>

3	3	Participant vraagt drinkwater als bijzondere positie uit te werken in het waterveiligheidsprogramma inclusief de bescherming van productielocaties tegen overstromingen.	<p>De nieuwe aanpak voor de bescherming tegen overstromingen houdt op twee manieren rekening met de bijzondere positie van drinkwater:</p> <p>1. Het rijk zorgt ervoor dat nationale vitale en kwetsbare functies uiterlijk in 2050 beter bestand zijn tegen overstromingen en stelt daarvoor uiterlijk in 2020 beleid en zo nodig regelgeving vast. De sectoren treffen voor 2050 de maatregelen die nodig zijn om vitale en kwetsbare functies beter bestand te maken tegen overstromingen. Hierbij kan zoveel mogelijk aangesloten worden bij de vervangingsstrategieën van de sectoren. Invalshoek hierbij is het beter rekening houden met overstromingen bij de locatiekeuze, de ruimtelijke inrichting en de bouwwijze van deze functies.</p> <p>2. Vitale en kwetsbare functies zijn al meegenomen in de normering van de dijk via een generieke opslagfactor. Alleen wanneer deze opslagfactor onvoldoende blijkt te zijn in een specifiek geval, kan extra bescherming worden geboden via de normering van de dijk. Binnen het Deltaprogramma is dit niet gebleken voor productielocaties voor drinkwater.</p>
3	4	Participant verzoek om de kosten van het zoetwaterbeheer neer te leggen bij degenen die de kosten veroorzaken.	<p>In het nieuwe integrale Nationaal Waterplan 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) zal dit onderwerp beschreven worden. Het kabinet vindt dat er op lange termijn een aantal uitdagingen zijn om ons bekostigingssysteem duurzaam en toekomstbestendig te maken. Economische prikkels in efficiënter omgaan met "te veel", "te weinig" en "te vervuild" water kunnen versterkt worden. Het kabinet is daarom samen met haar waterpartners een verkenning naar een toekomstige financiële structuur gestart, de resultaten komen in 2015 gereed. Het kabinet onderschrijft als vertrekpunt het principe dat degenen die profijt hebben of ingrepen doen die effect hebben op het waterbeheer ook de daarbij behorende kosten dragen (gebruiker/vervuiler betaalt principe)</p>

4	1	Participant vraagt om bij projecten die nu gestart worden rekening te houden met de nieuwe normspecificaties en dit te verwerken in de tekst van de tussentijdse wijziging.	<ul style="list-style-type: none"> • Tekst bij beleidskeuzes waterveiligheid wordt aangepast in: "Voorafgaand aan de wettelijke verankering van de normen zullen de waterschappen bij projecten die starten in het kader van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma rekening houden met de nieuwe normspecificaties door gebruik te maken van het ontwerpinstrumentarium 2014 dat is gebaseerd op de nieuwe normspecificaties." • In het hoofdstuk waterveiligheid wordt toegevoegd: Lopende programma's Lopende programma's (Ruimte voor de Rivier, HWBP2 en Maaswerken) worden voortvarend voortgezet. Bij projecten die starten in het kader van het nieuwe HWBP zullen de waterschappen rekening houden met de nieuwe normspecificaties door gebruik te maken van het ontwerpinstrumentarium 2014 dat is gebaseerd op de nieuwe normspecificaties. De inzichten uit de nieuwe normspecificaties worden gebruikt bij de prioritering van de bestaande opgave.
4	2	Participant vraagt duidelijk aan te geven hoe er in de overgangperiode omgegaan wordt met prioritering en de uitvoering van maatregelen.	De volgende tekst wordt opgenomen: Lopende programma's (Ruimte voor de Rivier, HWBP2 en Maaswerken) worden voortvarend voortgezet. Bij projecten die starten in het kader van het nieuwe HWBP zullen de waterschappen rekening houden met de nieuwe normspecificaties door gebruik te maken van het ontwerpinstrumentarium 2014 dat is gebaseerd op de nieuwe normspecificaties. De inzichten uit de nieuwe normspecificaties worden gebruikt bij de prioritering van bestaande opgaven.
4	3	Participant verzoekt 'financiële implicaties' ook uit te zoeken en toe te voegen aan de tekst over c-keringen.	Samen met de provincies en de waterschappen zal in beeld worden gebracht wat de financiële consequenties zijn van de statuswijziging van de c-keringen. Het woord 'financiële' zal worden toegevoegd in de tekst van de tussentijdse wijziging.

4	4	Participant verzoekt financiële implicaties voor de statuswijziging van c-keringen toe te voegen.	Samen met de provincies en de waterschappen zal in beeld worden gebracht wat de financiële consequenties zijn van de statuswijziging van de c-keringen. Het woord 'financiële' zal worden toegevoegd in de tekst van de tussentijdse wijziging.
4	5	Participant vraagt in de herziening toe te voegen dat de normen voor primaire keringen ongevoelig zijn voor het bezwijken van regionale keringen.	De volgende tekst wordt opgenomen: Er zijn aanvullende analyses gedaan naar de gebieden waar een doorbraak van een regionale kering leidt tot dusdanige extra gevolgen dat dit wellicht van invloed zou kunnen zijn op de normhoogte voor de primaire kering. Waar noodzakelijk is een strengere norm voor de primaire kering afgeleid. Op deze wijze is voorkomen dat door de nieuwe normen voor de primaire keringen extra eisen gesteld moeten worden aan achterliggende lijnelementen. Dit staat in het synthesedocument deelprogramma Veiligheid, dat als bijlage bij het Deltaprogramma 2015 beschikbaar is.
4	6	Participant vraagt het Deltafonds tot 2050 te verlengen.	De minister van IenM heeft in de beleidsagenda van de ontwerpbegroting 2015 aangegeven dat zij samen met de minister van Financiën in het voorjaar 2015 de verlenging van het Deltafonds en Infrastructuurfonds zal verkennen.
4	7	Participant verzoekt gezamenlijk te komen tot een financiële uitvoeringsregel zoetwater.	De Unie van Waterschappen is vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Platform Zoetwater. Het Bestuurlijk Platform Zoetwater stimuleert en bewaakt de voortgang van de uitvoering van de Deltabeslissing Zoetwater, maakt afspraken en draagt de zorg over de gezamenlijke programmering, prioritering en bekostiging van maatregelen. Een compact programmabureau Zoetwater draagt zorg voor de uitvoering van deze taken. In dit programmabureau is de Unie van Waterschappen ook vertegenwoordigd. Het programmabureau Zoetwater is samen met alle betrokken partijen reeds gestart om op korte termijn afspraken te maken over het beschikbaar stellen van toegezegde budgetten.

4	8	Participant gaat ervan uit dat het budget voor het Deltaplan zoetwater tot 2021 € 150 miljoen bedraagt en verzoekt voor de periode 2021-2028 eveneens geld beschikbaar te stellen voor zoetwater.	<p>In het nationaal bestuurlijk overleg zijn inhoudelijke afspraken gemaakt over het eerste pakket zoetwatermaatregelen (2015-2021). De rijksbijdrage aan dit pakket past binnen de programmaruimte, die in het Deltafonds t/m 2028 is gereserveerd voor zoetwater (€150 mln).</p> <p>De zoetwatermaatregelen zijn nog niet geprogrammeerd in de Deltafondsbegroting 2015. Nadere programmering hiervan vindt komende jaren plaats en dan zal IenM zich inspannen om de rijksbijdrage ook in de juiste jaren te zetten. Voor deze nadere programmering is van belang of de medefinanciering van deze maatregelen door betrokken partijen tijdig is geregeld. IenM hoopt dat de betrokken partijen zich hier ook maximaal voor zullen inspannen komende jaar.</p> <p>In DP2015 (par. 4.3) staat: "Voor de periode 2022-2028 zijn op basis van regionale voorstellen concrete maatregelen geagendeerd. Het gaat hierbij om de tweede tranche van maatregelen, waarvoor de rijksbijdrage mogelijk uit de beleidsruimte van het Deltafonds kan komen. Een volgend kabinet kan daar een besluit over nemen.</p>
4	9	Participant hecht aan verankering van het watertoetsproces, inclusief de overlegverplichting, in de Omgevingswet.	Uitgangspunt is dat de watertoets als wettelijk procesinstrument ook in de uitvoeringsregels van de Omgevingswet wordt opgenomen. Over de wijze waarop dit zal gebeuren zal nog een afrondend bestuurlijk overleg plaatsvinden.

4	10	Participant merkt op dat de internationale uitstraling en het innovatieve karakter van het Deltaprogramma missen, evenals de hiervoor benodigde middelen. Dit kan leiden tot het mislopen van marktkansen in het buitenland.	In het nieuwe integrale NWP 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) zal dit onderwerp beschreven worden. Koppeling van de nationale aanpak en de internationale markt is inderdaad een belangrijke drijfveer voor succesvolle internationale samenwerking. Het kabinet hecht grote waarde aan het toepassen van innovatieve oplossingen voor waterbeheer en waterrobuust en klimaatbestendig inrichten om zo onze eigen opgaven het hoofd te bieden. Daarmee wil het kabinet een sterke thuismarkt creëren en maken wij van Nederland een etalage van innovatieve oplossingen om die vervolgens in het buitenland te kunnen vermarkten. Dit geheel conform de kabinetsambitie met het topsectorenbeleid.
5	1	Participant vraagt of onder 'huidig gebruik' ook de normale bedrijfsontwikkeling en uitbreiding van reeds aanwezige agrarische bedrijven wordt verstaan.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
5	2	Participant vraagt op welke wijze nadelige gevolgen c.q. schade wordt ondervangen.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
5	3	Participant wil graag weten welke bereidheid en middelen er zijn om na uitvoering van rivierverruimende maatregelen een bloeiende agrarische bedrijfsstructuur achter te laten.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
5	4	Participant verzoekt aan te geven of bij keuzes rondom rivierverruiming en dijkversterking zuinig ruimtegebruik een randvoorwaarde is.	Komende jaren worden urgente dijkversterkingen aangepakt in het HWBP en wordt gekeken waar verkenningen voor rivierverruiming gestart worden. In alle verkenningen worden de ruimtelijke inpassing, het ruimtebeslag en het belang van (agrarische) bedrijven in samenspraak met betrokken uitgewerkt. Bij Ruimte voor de Rivier zijn goede ervaringen opgedaan met de inpassing van agrarische belangen in projecten.
6	1	Participant vraagt of meekoppeling van andere ruimtelijke belangen (zoals economie, mobiliteit of natuur) een reden kan zijn om in enkele gevallen van de prioritering in het HWBP af te wijken? Afstemming van investeringsagenda's en	Meekoppeling van andere ruimtelijke belangen kan een reden zijn om af te wijken van de prioritering in het HWBP, maar de urgentie vanuit waterveiligheid mag hierbij niet in het geding komen en staat voorop.

		flexibiliteit zijn noodzakelijk.	
6	2	Participant pleit ervoor om reeds in de fase voorafgaand aan de MIRT-Verkenning, namelijk in het MIRT-Onderzoek, de mogelijkheden voor het meekoppelen met ambities van andere overheden en partijen te onderzoeken.	In het nieuwe integrale NWP 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) zal het onderwerp beter verbinden van water en ruimte uitvoeriger beschreven worden. Deels is de versterking tussen MIRT en water al bewerkstelligd doordat water onderdeel uitmaakt van de door Rijk en regio's gezamenlijk opgestelde gebiedsagenda's. Ook worden binnen het Deltaprogramma de spelregels van het MIRT (verkenning, planuitwerking en realisatie) toegepast. Zo wordt bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) per dijkversterkingsproject gestart met een breed opgezette verkenningsfase waarbij de beheerder de gebiedspartners betreft om gezamenlijk meekoppelkansen te identificeren. Ten behoeve van de toekomstige actualisatie van de gebiedsagenda's zullen verdere stappen worden gezet om water en ruimte nog beter te integreren via gebiedsgerichte onderzoeken en verkenningen.
6	3	Participant verzoekt de beleidskeuze over de aanvoerroute zoetwater uit te breiden met 'beschermen'.	Het Rijk stemt ermee in om de beleidskeuze "het bestaande (hoofd)watersysteem wordt versterkt als buffer en aanvoerroute voor zoetwater met een aantal gerichte investeringen" aan te vullen met "beschermen." Tekstaanpassing: 'het bestaande (hoofd)watersysteem wordt beschermd en versterkt als buffer en aanvoerroute voor zoetwater met een aantal gerichte investeringen'

6	4	Participant verzoekt de besluitvorming over een zout Volkerak-Zoommeer niet ter discussie te stellen in de aangekondigde systeemstudie naar de zoetwatervoorziening in de Rijn-Maasmonding	De systeemstudie is bedoeld voor toekomstige kennis- en strategieontwikkeling voor de zoetwatervoorziening in onder meer de Rijn-Maasmonding. Deze studie heeft geen invloed op de besluitvorming over het Volkerak-Zoommeer. Bij het opstellen van de Deltabeslissing Zoetwater is immers al een robuustheidstoets uitgevoerd voor het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer. Daaruit is gebleken dat het Volkerak-Zoommeer niet van nationaal belang is voor de zoetwatervoorziening. Bovendien zijn er maatregelen in beeld gebracht voor de zoetwatervoorziening bij het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer. Uit het voor de rijksstructuurvisie uitgevoerde onderzoek bleek dat deze maatregelen tot een betere watervoorziening (betere kwaliteit, meer leveringszekerheid) leiden dan in de huidige situatie. Verder blijkt uit onderzoek dat de voorgenomen maatregel voor het Brielse Meer (aanpassen inlaat) voldoende is om de mogelijke extra verzilting vanuit het Volkerak-Zoommeer in droogtesituaties, zoals voorgekomen in de periode 2000 – 2013, op te vangen
6	5	Participant verzoekt om een aantal ruimtelijke perspectieven uit het advies Rijnmond-Drechtsteden op te nemen in de NWP wijziging, om aan te tonen dat het Rijk die handelingsperspectieven ondersteunt. (Bijv. de verdere integratie van dijkversterking met stadsontwikkeling rond de urbane dijken van stadregio Rotterdam)	Het Rijk onderschrijft het door participant genoemde belang. Dit belang is ons inziens goed verwoord op p. 48 van het ontwerpplan voor wijziging van het NWP: "Versterking van de urbane dijken van stadsregio Rotterdam, de Drechtsteden en Gorinchem is mogelijk door verdere integratie van dijkversterking met stadsontwikkeling rond de dijk."
6	6	Participant noemt in bovenstaand kader als ander voorbeeld de beleidskeuzes voor gebieden waar bodemdaling plaatsvindt zoals Lek en Hollandsche IJssel). Het belang van rekening houden van waterveiligheidsopgaven bij keuzes in de ruimtelijke inrichting onderstreept participant daarbij.	Het Rijk onderschrijft het door participant genoemde belang. Dit belang is ons inziens goed verwoord op p. 48 van het ontwerpplan voor wijziging van het NWP: "In de Krimpenerwaard en Alblasserwaard Vijfheerenlanden ... ontwikkelingen beter af te stemmen."

7	1	Participant verzoekt de figuur (4) op pagina 26 inzake flexibel peilbeheer en zoetwatervoorraad te verduidelijken m.b.t. de middellange termijn vs de verwachting tot 2050.	Het kabinet onderkent dat de symbolen in kaart 4 op pagina 26 suggereren dat ook op de middellange termijn de structurele zoetwatervoorraad verder vergroot wordt, en dat dit niet eenduidig is met de tekst op pagina 37 in het ontwerpplan. De legenda in kaart 4 wordt zo aangepast dat in de tweede kolom bij het betreffende symbool wordt aangegeven dat naar verwachting deze stap niet voor 2050 aan de orde is.
7	2	Participant verzoekt om (tekstuele) aanpassing op pag 43 en 'provincies' toe te voegen bij het overleg over operationeel beheer van het flexibel peil in het hoofdwatersysteem. Dit ivm natuur en andere buitendijkse waarden.	Betreffende tekst op blz 43 wordt aangepast in: Het nieuw peilbesluit zal naar verwachting in 2017 gereed zijn voor inspraak en besluitvorming. Rijkswaterstaat zal in overleg met de regionale waterbeheerders de sturingscriteria voor het operationeel beheer van het flexibel peil in het hoofdwatersysteem vastleggen in beheerprotocollen. Het operationaliseren van het flexibel peil in het hoofdwatersysteem vraagt om een uitwerking in samenhang met het beheer van regionale watersystemen, waarbij de belangen van alle betrokken partijen worden meegewogen. Veranderingen in het peilbeheer worden duidelijk vastgelegd en tijdig gecommuniceerd. Het flexibel peilbeheer kan naar verwachting uiterlijk in 2021 worden ingevoerd.
7	3	Participant verzoekt toelichting wanneer effecten van 'grijze' Natura200gebieden in beeld zijn gebracht en beoordeeld.	Wij verwijzen naar de tekst van genoemde p. 38: over de uitwerking van de Deltabeslissing/het DP Zoetwater is nog niet besloten. Pas in dat kader kunnen de effecten in beeld gebracht en beoordeeld worden.
8	1	Participant adviseert om tijdens het in gang zetten van een proces van ruimtelijk adaptatie, rekening te houden met meekoppelkansen voor het realiseren van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water. Ook adviseert participant om bij de verdere uitwerking van het Deltaprogramma hiervoor een visie te ontwikkelen.	Het nieuwe NWP 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) geeft een nadere beschrijving op nationaal niveau hoe integraal waterbeheer, inclusief de waterkwaliteitsdoelen van de KRW, beter verbonden kan worden met de ruimtelijke inrichting. De verdere gebiedsgerichte uitwerking vindt regionaal plaats, waarbij het Deltaprogramma een belangrijke rol speelt.

8	2	Participant verzoekt om eventuele nieuwe rivierverschuivende maatregelen langs dijkkring 35 pas na 2040 uit te voeren.	In de tussentijdse wijziging van het NWP wordt geen besluit genomen over het moment van uitvoeren van de verruimende maatregelen langs dijkkring 35. Uitwerking van maatregelen uit de voorkeursstrategie naar de voorstellen voor de definitieve verruimende maatregelen, inclusief de planning ervan, vindt onder leiding van de regionale overheden samen met het Rijk plaats.
8	3	Participant verzoekt om normen af te leiden voor de keringen langs het Volkerak Zoommeer en daarbij ook rekening te houden met een hogere waterstand door inzet van de berging en standzekerheid van achterliggende regionale keringen.	De normen voor de keringen langs het Volkerak-Zoommeer worden afgeleid conform de landelijke consistente systematiek. Net als in de rest van Nederland wordt hierbij ook gekeken naar de standzekerheid van achterliggende keringen. Bovendien wordt specifiek rond het Volkerak-Zoommeer rekening gehouden met een overstroming met een hogere waterstand door inzet van de berging. Het advies van de Stuurgroep ZWD zal bij de besluitvorming over de normen worden betrokken.
8	4	Participant vraagt aandacht voor de Buisleidingenstraat van Europoort naar Antwerpen en het Sloegebied bij de inventarisatie van grootschalige en risicovolle infrastructuur.	De verantwoordelijkheid voor de analyse van de risico's van buisleidingen ligt bij de exploitant. Het Rijk zal in overleg met de waterbeheerders en de exploitanten de risico's van buisleidingen bij overstromingen nader onderzoeken. De buisleidingenstraat zal in die analyse worden meegenomen.
8	5	Participant onderschrijft de noodzaak eerst een alternatieve zoetwatervoorziening te realiseren voor Tholen, St. Philipsland en het gebied van waterschap Brabantse Delta, alvorens in het Volkerak-Zoommeer beperkt getij wordt geïntroduceerd. En gaat ervan uit dat het Rijk passende maatregelen treft wanneer de chloridgehaltes in het Volkerak-Zoommeer te hoog oplopen. Daarnaast vraagt de participant in de aangekondigde Rijkssysteemstudie de impact op leveringszekerheid van regionale innamepunten voor zoetwater in beeld te brengen en onderstreept het belang de toekomstige zoetwatervoorziening in de Zuidwestelijke Delta	In het overleg van 5 juni 2013 van de minister van Infrastructuur en Milieu met de Stuurgroep Zuidwestelijke Delta is reeds afgesproken dat, zolang het Volkerak-Zoommeer zoet is en er nog geen alternatieve zoetwatervoorziening voor het omliggende gebied is geregeld, de vigerende beheermaatregelen uitgevoerd blijven worden om de huidige zoetwaterfunctie van het Volkerak-Zoommeer naar behoren te kunnen vervullen. Reeds eerder is bevestigd dat de samenhang tussen de regionale watersystemen en het hoofdwatersysteem is onderkend en expliciet onderdeel in de uitwerking van het voorzieningenniveau. Het Deltaprogramma Zoetwater draagt hier zorg voor.

		veilig te stellen. Ook de deelstudies (bijv. Maas-Waaskanaal) moeten aldus participant beoordeeld worden op mogelijke gevolgen voor de zoetwatervoorziening in andere regio's.	
9	1	Participant wil weten of er bij het opstellen van het plan rekening wordt gehouden met de schade die ondernemers ondervinden in de aangewezen overloopgebieden.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
10	1	Participant verzoekt een systeemanalyse voor zoetwater uit te voeren voor extreme omstandigheden.	<p>Bij het ontwikkelen van de voorkeursstrategie voor zoetwater is door Deltares onderzoek gedaan naar vraag naar en aanbod van zoetwater in het hoofdwatersysteem. Daarbij zijn ook meer extreme klimaat en economische scenario's beschouwd. Er is via een knelpuntenanalyse voldoende kennis verzameld om de strategie en een doelmatig maatregelenpakket voor de komende jaren op te baseren en deze te onderbouwen.</p> <p>Voor het verder ontwikkelen van de strategie en het programmeren van de maatregelen na 2021 wordt verder onderzoek gedaan naar bepaalde delen van het hoofdwatersysteem (IJsselmeer en Systeemanalyse Rijn/Maas monding) en naar het effect van potentiële ontwikkelingen. De stresstest zal worden gekoppeld aan reeds in gang gezet onderzoek. Eind 2015 worden de uitkomsten van het onderzoek verwacht.</p> <p>Wanneer het door onvoorziene toekomstige klimaatontwikkelingen of door effecten van ingrepen in het watersysteem nodig mocht zijn, kunnen ook ingrijpender maatregelen in beeld komen om de zoutindringing tegen te houden en de zoetwatervoorziening op peil te houden zoals bijvoorbeeld een zoutkering in de Nieuwe Waterweg. Voor ingrijpender maatregelen moet tijdig het benodigde onderzoek worden uitgevoerd.</p>

10	2	Participant vraagt studie te doen naar de technische en financiële haalbaarheid van een afsluiting in de nieuwe waterweg.	<p>Voor de deltabeslissing Rijn-Maasdelta zijn meerdere alternatieven onderzocht waaronder varianten met een zeesluis ter plaatse van de Maeslantkering en een variant met sluizen in de Oude en de Nieuwe Maas. Hierbij is rekening gehouden met verschillende klimaatscenario's. De conclusie van deze analyses is dat ook bij het slechtste KNMI-scenario (het W+ scenario) deze varianten niet de voorkeur hebben.</p> <p>Deze analyses laten zien dat de voorkeursstrategie van het Deltaprogramma de beste kosten-batenverhouding heeft en ook kan rekenen op een groot draagvlak in de regio. Bovendien is de voorkeursstrategie, in tegenstelling tot afsluiting van de Nieuwe Waterweg, adaptief uit te voeren, en kan dus aangepast worden aan voortschrijdende inzichten over de klimaatverandering.</p>
10	3	Participant vraagt het voorzieningenniveau samen met belangengroepen uit te werken.	<p>Het is van belang dat het voorzieningenniveau samen met belangengroepen en ondernemers wordt uitgewerkt.</p> <p>Ook zal de reeds aanwezige informatie bij bijvoorbeeld de waterschappen worden gebruikt bij het ontwikkelen van het voorzieningenniveau.</p>
10	4	Participant is van mening dat zuinig ruimtegebruik een randvoorwaarde moet zijn bij rivierverruimende maatregelen.	<p>Komende jaren worden urgente dijkversterkingen aangepakt in het HWBP en wordt gekeken waar verkenningen voor rivierverruiming gestart worden. In alle verkenningen worden de ruimtelijke inpassing, het ruimtebeslag en het belang van (agrarische) bedrijven in samenspraak met betrokken uitgewerkt. Bij Ruimte voor de Rivier zijn goede ervaringen opgedaan met de inpassing van agrarische belangen in projecten.</p>
10	5	Participant vindt dat (agrarische) bedrijven niet gedurende een periode van 35 jaar op slot mogen worden gezet bij mogelijk toekomstige riviermaatregelen.	<p>In de huidige beschrijving van de beperkingen die gelden voor gebieden die voor rivierverruiming gereserveerd zijn in het Barro staat niet dat bedrijven niet mogen uitbreiden.</p> <p>Zie ook redeneerlijn gebiedsreserveringen voor de lange termijn in nota van</p>

			antwoord.
10	6	Participant is van mening dat het ondervangen en compenseren van planschade onderdeel van het plan moet zijn.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
11	1	Participant is van mening dat zij (als beheerder van Vlaamse waterwegen) betrokken had moeten worden bij het opstellen van de wijziging van het Nationaal Waterplan, vanwege de impact van ingrepen in het Schelde-estuarium op de hoogwaterveiligheid, de saliniteit en de morfologie van de Schelde aan Vlaamse zijde. Participant dringt aan op een duurzame stroomgebiedbenadering en wil alsnog betrokken worden.	De tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan is nodig voor de verankering van de Deltabeslissingen van het Nederlandse kabinet. Voor het Schelde-estuarium is de visievorming in het kader van de Deltabeslissingen gebaseerd op de zogenoemde Agenda voor de Toekomst van de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC). Uw organisatie is daar, als onderdeel van de Vlaamse delegatie in (de werkgroepen van) de VNSC, steeds proactief bij betrokken geweest en blijft dat ook bij de verdere uitwerking van de onderzoeksprogrammering voor deze toekomstagenda. De proactieve betrokkenheid van onder meer de VNSC, maar ook de Internationale Scheldec commissie (ISC) als lid van het ambtelijk college van de VNSC, geeft invulling aan het door u onderstreepte belang van een stroomgebiedbenadering. In dat kader is het ontwerpplan, behalve aan diverse gewestelijke en federale instanties van België, ook verspreid onder de secretariaten van de VNSC en van de ISC.
12	1	De tekst over de regio Rijnmond-Drechtsteden sluit goed aan bij de voorkeursstrategie van deze regio.	Dank voor de positieve reactie.
13	1	Participant maakt zich zorgen over de consequenties voor natuur- en landschappelijke waarden van hun natuurgebied en verzoekt het Rijk zeer goed te onderzoeken of inrichting tot retentiegebied wel opweegt tegen verlies van deze waarden.	In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas. De voorkeursstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met Rijk. Bij uitwerking van het retentiegebied Kraaijenbergse plassen zal zorgvuldig onderzoek gedaan worden en in de afweging rekening worden gehouden met alle belangen.

14	1	Participant verzoekt om landelijk sturing bij het uitwerken van de voorzieningenniveaus en de belangen van scheepvaart goed te borgen.	De verschillende regio's en het Rijk werken gelijktijdig aan de uitwerking van het voorzieningenniveau. De onderlinge afhankelijkheid tussen hoofdwatersysteem en regionaal watersysteem vraagt om goede afstemming en een iteratief proces om watervraag en -aanbod op elkaar af te stemmen. Ook is afstemming met de lopende (gebieds-)processen met gebruikers (zoals scheepvaart) van belang. Het Deltaprogramma Zoetwater stelt een startnotitie op voor de coördinatie op nationale schaal. Deze is, naast coördinatie en zorg voor samenhang vanuit een nationaal perspectief, ook gericht op het benutten van kansen voor meer efficiëntie door samen op te trekken en te leren van elkaar. Jaarlijks zal de voortgang van de uitwerking van het voorzieningenniveau worden gemonitord en gerapporteerd aan de Deltacommissaris als input voor het Deltaprogramma. In 2018 zal een evaluatie plaats vinden van het ontwikkelde proces, de ambitie, de spelregels en de beschikbare instrumenten om de afspraken vast te leggen. Hiermee ontstaat transparantie zodat gebruikers zelf kunnen beoordelen of hun belangen voldoende zijn meegewogen.
14	2	Participant verzoekt in het rivierengebied de rivierverruimende maatregelen minimaal in te zetten om waterstandsdeling voor de scheepvaart te voorkomen.	Bij beoordeling van de uitvoerbaarheid van de Voorkeursstrategie is het belang van scheepvaart meegenomen. Hierbij is gebleken dat de strategie uitvoerbaar is, maar dat de effecten op scheepvaart in de uitwerking moeten worden meegenomen.
14	3	Participant vraagt bij aanleg van nevengeulen of hoogwatergeulen garanties dat de Nederlandse overheid zorg draagt dat de Nederlandse rivieren op voldoende diepte blijven, borging dat de Nederlandse rivieren op een veilige en verantwoorde wijze bevaarbaar blijven voor beroepsvaart en zekerheden over de bekostiging van baggeren en onderhoud voor de korte en lange termijn.	Het kabinet zal bij de uitwerking van maatregelen de effecten op de bevaarbaarheid van de rivier beoordelen. Sommige potentiële maatregelen bieden kansen om de bevaarbaarheid te verbeteren. Negatieve consequenties moeten zoveel mogelijk worden voorkomen en anders worden gecompenseerd.
15	1	Participant vindt dat er onvoldoende aandacht is gegeven aan planschade voor bewoners.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.

15	2	Participant verzoekt bij de uitwerking van de plannen, de dijkverbetering met gevoel en respect in het landschap in te passen.	Bij de uitwerking van plannen zal rekening worden gehouden met de ruimtelijke inpassing. Dit speelt bij verkenningen altijd een grote rol en is ook vastgelegd in MIRT-spelregels en in de aanpak van verkenningen bij het HWBP.
16	1	Participant verzoekt om bij de verbetering van de veiligheid ook de natuurwaarde op de dijken in de gaten te houden en doet hiertoe een aantal suggesties.	De uitvoering van maatregelen is een zaak van de beheerder en maakt geen onderdeel uit van het nationale waterveiligheidsbeleid. De enige randvoorwaarde die wordt gesteld is dat de maatregel voldoet aan de nieuwe waterveiligheidseisen.
17	1	Participant vindt dat aandacht voor Eems-Dollard niet ten koste mag gaan van de aandacht voor het gehele Waddengebied bij de uitvoering van monitoring en onderzoek conform de vastgelegde Voorkeursstrategie Deltaprogramma Waddengebied.	Het onderzoeks- en monitoringprogramma voor de zandige kust, Kustgenese 2 heeft als belangrijkste doel om rond 2020 besluiten te kunnen voorbereiden over het suppletievolume en over mogelijke pilots die bedoeld zijn om het evenwicht in het kustfundament te bewerkstelligen. Het zandig systeem is onderwerp van het programma en de zeegatsystemen hebben specifieke aandacht vanwege het complexe proces van sedimentuitwisseling tussen kust, buitendelta en estuarium. Vandaar dat EemsDollard specifiek genoemd is. Dit gaat niet ten koste van de aandacht voor de Waddenzee zelf. De tekst wordt aangepast.
18	1	Participant roept op om omwonenden van ingrijpende maatregelen, in het bijzonder de omwonenden van de beoogde retentiegebieden, meer rechtstreeks te benaderen en biedt aan daarin een ondersteunende rol te spelen.	In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas. De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. De mogelijke retentiegebieden zijn daar onderdeel van. Goede communicatie met de omgeving en betrokkenen bij deze uitwerking is essentieel. De communicatie moet primair gebeuren door de trekkende decentrale overheid.

18	2	Participant ziet onvoldoende aandacht voor de schaduwwerking en de schaduw schade van de ruimtelijke reserveringen en vraagt nogmaals aandacht voor dat vraagstuk en roept op om de uitwerking van onderdeel R7 van de Kennisagenda (Deltaprogramma 2015) niet alleen voortvarend maar juist met voorrang ter hand te nemen.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
18	3	Participant acht het formeel correcte moment van ter visie legging van het Tweede Nationaal Waterplan voor verbetering vatbaar gezien de samenloop met de periode van kerst en jaarwisseling. Participant acht daarom een tervisielegging met ingang van het nieuwe jaar beter passend.	De zienswijzeperiode van het nieuwe NWP 2016-2021 is inderdaad conform de Europese en Nederlandse wetgeving. Omdat de inspraakperiode een half jaar betreft zijn er geen belemmeringen vanwege de periode van kerst en jaarwisseling.
19	2	Participant ondersteunt de inzet van 'bouwen met de natuur' en 'ruimte voor water' bij de uitvoering van het Deltaprogramma.	Building with Nature, ofwel bouwen met de natuur is een belangrijke ontwikkeling voor het oplossen van onze wateropgaven.
19	3	Participant ondersteunt dat bij maatregelen voor duurzaam waterbeheer in een zo vroeg mogelijk stadium wordt gekeken naar meekoppelmogelijkheden met ruimtelijke ontwikkelingsdoelen.	De wateropgaven zoals geschetst in het NWP geven de mogelijkheid om vroegtijdig de kansen op te zoeken.
19	4	Participant pleit voor het goed uitzoeken van de urgentie van dijkversterkingen en de bijbehorende verdeling van de inzet van de financiële reserveringen van rivierverruimende maatregelen en dijkversterking.	Bij de verkenning voor dijkversterkingen wordt gewerkt aan een goede ruimtelijke inpassing, het inventariseren van meekoppelkansen en de uitwisselmogelijkheden met rivierverruiming. Daarnaast illustreert het gereserveerde budget van €200 mln. tot 2028 voor de meerkosten van rivierverruiming de ambities van het kabinet .
19	5	Participant vraagt een goede afweging te maken tussen dijkversterking en rivierverruimende maatregelen.	Op hoofdlijnen is deze afweging in het Deltaprogramma gemaakt. Dit zal nu verder vorm krijgen via het HWBP en regionale uitwerking van voorstellen voor kansrijke maatregelen voor rivierverruiming.

20	1	Participant verzoekt vroegtijdig in een planproces rekening te houden met cultuurhistorische waarden.	<p>Het kabinet is positief over een integrale aanpak van ruimtelijke opgaven en het verzilveren van meekoppelkansen die de uitwerking van het Deltaprogramma en de uitvoering van het HWBP met zich meebrengt. Via de werkwijze van het HWBP, de spelregels van het MIRT en het toepassen van de Omgevingswijzer borgt het kabinet dat vroegtijdig meekoppelkansen, waaronder cultuurhistorie, daadwerkelijk in beeld worden gebracht. Ook het wetsvoorstel van de Omgevingswet zet in op het vinden en benutten van meekoppelkansen. Met instemming wordt het belang van goede ruimtelijke planvorming, het benutten van meekoppelkansen, goed opdrachtgeverschap en kwaliteitsteams onderschreven. In goed overleg zullen in gebiedsprocessen de betrokken actoren hierin een keuze moeten maken en desgewenst hiertoe moeten besluiten. Om de gedachtevorming hierover te ondersteunen heeft het ministerie van IenM recent een online-publicatie gemaakt, te raadplegen via www.ontwerpdelta.nl.</p>
20	2	Participant verzoekt om het beschermen van cultureel erfgoed mee te nemen bij de rampenbeheersing.	<p>Bij de onderbouwing van de nieuwe normen is via een extra opslag rekening gehouden met de schade aan culturele waarden.</p> <p>Via de applicatie OverstroomIk wordt bovendien inzichtelijk wat de gevolgen van overstromingen kunnen zijn. Burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en veiligheidsregio's kunnen deze informatie gebruiken om plannen te maken en eventueel maatregelen te treffen.</p>
20	3	Participant vraagt om duidelijke taakverdeling, rolverdeling en betrokkenheid van burgers bij ingrepen in het landschap.	<p>Het Deltaprogramma heeft voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën opgeleverd. Deze worden de komende tijd verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Een duidelijke informatievoorziening en het betrekken van burgers maakt daar onderdeel van uit.</p>

21	1	Participant vraagt om bij elk normtraject aan te geven welke invalshoek leidend is geweest bij de betreffende norm.	Uit oogpunt van transparantie zijn in het Deltaprogramma analyses gedeeld waarbij voor alle partijen duidelijk is geworden welke invalshoek leidend is geweest bij het bepalen van de normspecificaties voor specifieke trajecten. Alle invalshoeken (basisveiligheid voor iedereen, voorkomen van grote groepen slachtoffers en grote schades, en extra bescherming van vitale en kwetsbare infrastructuur met grote landelijke gevolgen) maken deel uit van de nieuwe normen. Voor de toetsing op basis van de nieuwe normen maakt het niet uit welke invalshoek maatgevend is geweest. Daarom is wettelijke verankering van de verschillende invalshoeken niet noodzakelijk.
21	2	Participant vraagt in de communicatie over de nieuwe normen het economisch optimum als bestuurlijke invalshoek te vermelden.	Bij het afleiden van normen is als eerste gekeken naar basisveiligheid. Vervolgens is gekeken of extra bescherming nodig is vanwege grote groepen slachtoffers en grote economische schade. Tenslotte is gekeken of er extra bescherming nodig is vanwege vitale en kwetsbare infrastructuur met grote landelijke gevolgen. Daarbij is gebruik gemaakt van een kosten-batenanalyse, een analyse van groepsrisico's en gebiedsspecifieke overwegingen. Uiteindelijk leidt dit wel degelijk tot een strengere norm bij gebieden met meer schade en slachtoffers en kan gesteld worden dat naarmate de gevolgen groter zijn, dit leidt tot een strengere norm.
21	3	Participant vraagt helderheid te geven over de benodigde dimensionering van dijken bij de nieuwe normen.	De eerste verkenningen van dimensioneringen hebben reeds plaats gevonden. Daarnaast zal de komende tijd in het HWBP ervaring opgedaan worden in de verkenningen van maatregelen. Daar wordt ook gekeken naar dimensionering op basis van de nieuwe norm. Dit gebeurt met behulp van het "Ontwerpinstrumentarium 2014".

21	4	<p>Participant verzoekt in de uitwerking van de voorkeurstrategie rivieren in samenwerking met de regionale partijen invulling te geven aan een financieringsstructuur, een overlegstructuur, financiële horizon, besluitvorming bij rivierverruiming, planschade en de rijksinzet bij de Bedijkte Maasprojecten.</p>	<p>Integrale gebiedsopgaven, waar waterveiligheidsmaatregelen en ruimtelijke ontwikkelingen elkaar raken en tot synergie kunnen leiden, kunnen (bij uitstek) besproken worden via het HWBP en het MIRT.</p> <p>Het Rijk onderschrijft dat de provincie als middenbestuur een rol heeft om de verschillende regionale belangen bij elkaar te brengen rond rivierverruimende maatregelen en gaat er vanuit dat de provincie Noord-Brabant deze rol in de bedijkte Maas op zich zal nemen.</p> <p>In het kader van de deltabeslissing Waterveiligheid is afgesproken dat eventuele besparingen op dijkversterkingen als gevolg van rivierverruiming of 'slimme combinaties' (indien mogelijk) kunnen worden aangewend voor dergelijke maatregelen. Op deze wijze worden 'bespaarde' middelen vanuit het HWBP ingezet voor de financiering van rivierverruiming. Bij meerkosten voor rivierverruiming ten opzichte van een dijkversterkingsmaatregel, zijn in het Deltafonds hiervoor €200 mln extra investeringsmiddelen gereserveerd tot 2028. Voorwaarde hierbij is dat er sprake is van cofinanciering van de meerkosten. Want het Deltaprogramma is immers in financiële zin breder dan alleen het Deltafonds. Bij waterveiligheids- en zoetwateroplossingen die zowel meerkosten als 'meer baten' met zich meebrengen, dragen meerdere partners van het Deltaprogramma een financiële verantwoordelijkheid.</p> <p>Om in te kunnen spelen op een mogelijke toename van de afvoeren van de grote rivieren zijn in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening gebieden vastgelegd waar in de toekomst maatregelen genomen kunnen worden om grotere rivierafvoeren op te vangen. Gebieden gaan ruimtelijk niet op slot. Zie verder de reactie (schaduw)schade en gebiedsreserveringen voor de lange termijn in de toelichting op de Nota van Antwoord.</p> <p>Het Rijk is bereid om inzet te leveren en deel te nemen aan de nadere</p>
----	---	---	--

			<p>uitwerking van de voorkeursstrategie op een niveau dat uiteindelijk besluiten kunnen worden genomen over uit te voeren maatregelen.</p> <p>Het kabinet heeft tot 2050 de tijd om te investeren in rivierverruimende maatregelen en aan de norm te voldoen. In de beleidsagenda van de begroting staat aangegeven dat het kabinet in het voorjaar 2015 een verkenning naar verlenging van het Deltafonds en Infrastructuurfonds start.</p>
21	5	Participant is van mening dat de maatregel 'dat een alternatieve robuuste zoetwatervoorziening nodig is voor de huidige zoetwaterfunctie van het Volkerak-Zoommeer' kan worden aangemerkt als een 'no regret' vanwege een positieve mkba.	<p>Het 'altijd goed' karakter van de alternatieve zoetwateraanvoer voor het voorzieningsgebied Volkerak-Zoommeer kan worden bevestigd.</p> <p>Dat is ook de reden waarom deze maatregelen zijn opgenomen in zowel de rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer als de Deltabeslissing Zoetwater.</p>
21	6	Participant vind de systeemstudie overbodig en vraagt het kabinetsbesluit Volkerak-Zoommeer als uitgangspunt te nemen.	<p>Deze systeemstudie bouwt voort op het onderzoek uit het Deltaprogramma Zoetwater en hanteert het maatregelenpakket uit het Deltaplan als uitgangspunt. Met deze studie wordt inzicht verkregen in het cumulatieve effect van het totaal aan geprogrammeerde maatregelen en mogelijke ontwikkelingen voor het hoofdwatersysteem, zoals een verdieping van de Rotterdamse haven en de nieuwe zeesluis IJmuiden. De stand van zaken van dat moment wordt als uitgangspunt genomen.</p>

21	7	Participant vraagt het Rijk om duidelijkheid voor de Rijksfinanciering in de tweede planperiode voor zoetwater.	<p>In het nationaal bestuurlijk overleg zijn inhoudelijke afspraken gemaakt over het eerste pakket zoetwatermaatregelen (2015-2021). De rijksbijdrage aan dit pakket past binnen de programmaruimte, die in het Deltafonds t/m 2028 is gereserveerd voor zoetwater (€150 mln).</p> <p>De zoetwatermaatregelen zijn nog niet geprogrammeerd in de Deltafondsbegroting 2015. Nadere programmering hiervan vindt komende jaren plaats en dan zal IenM zich inspannen om de rijksbijdrage ook in de juiste jaren te zetten. Voor deze nadere programmering is van belang of de medefinanciering van deze maatregelen door betrokken partijen tijdig is geregeld. IenM hoopt dat de betrokken partijen zich hier ook maximaal voor zullen inspannen komende jaar.</p> <p>In DP2015 (par. 4.3) staat: "Voor de periode 2022-2028 zijn op basis van regionale voorstellen concrete maatregelen geagendeerd. Het gaat hierbij om de tweede tranche van maatregelen, waarvoor de rijksbijdrage mogelijk uit de beleidsruimte van het Deltafonds kan komen. Een volgend kabinet kan daar een besluit over nemen.</p>
----	---	---	--

22	1	Participant verzoekt de gebiedsreservering voor de retentie Overasselt te laten vervallen.	<p>Op grond van het Deltaprogramma 2015 constateert het kabinet dat er nu geen aanleiding is om de reservering bij Overasselt te laten vervallen. In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas.</p> <p>De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. Bij uitwerking van het retentiegebied Overasselt zal zorgvuldig onderzoek gedaan worden en in de afweging rekening worden gehouden met alle belangen.</p> <p>Als uit deze uitwerking blijkt dat het retentiegebied niet nodig is, dan kan de ruimtelijke reservering komen te vervallen.</p>
22	2	Participant wijst erop dat ruimtelijke reserveringen voor rivierverruiming of dijkaanpassing een passende nadeelcompensatie hoort te hebben voor belanghebbenden. Dat geldt voor schaduwshade, planschade en nadeel bij fysieke inpassing.	Zie redeneerlijn (schaduw)shade in nota van antwoord.
22	3	Participant vraagt om duidelijkheid in communicatie met belanghebbenden bij de uitwerking van het Deltaprogramma en biedt aan daar aan bij te dragen.	De voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeurstrategieën die het Deltaprogramma heeft opgeleverd worden de komende periode verder uitgewerkt en geconcretiseerd. De regio is verantwoordelijk voor het vormgeven van de organisatie in deze vervolgfase van het Deltaprogramma in de verschillende gebieden. Uw aanbod om een bijdrage te leveren aan dit vervolg zal kenbaar gemaakt worden aan de trekker van de regio rivieren/Rijn. Het Deltaprogramma 2016 zal een overzicht bevatten van de governance van het Deltaprogramma in de vervolgfase.

23	1	Participant vraagt om de rol en taak van het Rijk bij de uitwerking van het Deltaprogramma uit te werken.	Het Deltaprogramma heeft voorstellen voor deltabeslissingen en voorkeursstrategieën opgeleverd. Het Rijk verankert het rijksbeleid dat hieruit voortvloeit in de tussentijdse wijziging van het NWP. Maar daarmee is het werk nog niet af. De komende periode gaan partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid aan de slag met de uitkomsten, waarbij de samenwerking tussen Rijk en regio wordt voortgezet en de intensieve wisselwerking tussen het nationale programma en de regionale uitwerking in stand blijft. In de deelgebieden, waar de regio verantwoordelijk is voor de vormgeving van de vervolgfase, blijft het Rijk betrokken als partner. Het Deltaprogramma 2016 zal een overzicht bevatten van de governance van het Deltaprogramma in de vervolgfase.
23	2	Geen vraag	
23	3	Participant vraagt om verlenging van het Deltafonds na 2018.	Het huidige Deltafonds kent niet een looptijd tot 2018, maar een looptijd tot en met 2028.
23	4	Participant verzoekt meer aandacht te besteden aan de afstemming en benodigde organisatie bij het samenspel van dijkverbetering en rivierverruiming.	Het Rijk streeft naar integrale combinaties, waarbij ruimtelijke inrichting een belangrijke rol speelt bij het oplossen van wateropgaven. En omgekeerd om bij wateropgaven vroegtijdig rekening te houden met ruimtelijke belangen. Programmering van dijkversterkingen verloopt via het HWBP. Daar wordt nu per dijkversterkingsproject gestart met een breed opgezette verkenningsfase waarbij de beheerder de gebiedspartners betreft om gezamenlijk meekoppelkansen te identificeren. In het MIRT staan de integrale gebiedsopgaven op de agenda. Het NWP 2016-2021 (ontwerp komt 23 december 2014 gereed) gaat uitgebreider in op de relatie tussen het HWBP en het MIRT.

23	5	Participant verzoekt een scherpe ambitie op te nemen ten aanzien van de internationale, stroomgebiedgerichte aanpak voor de rivieren	Het kabinet hecht groot belang aan de voortzetting en intensivering van het internationale overleg. De tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan is toegezonden aan de lidstaten van rivierencommissies en bilaterale overleggen (o.a. Vlaams Nederlandse Bilaterale Maascommissie en de Duits-Nederlandse werkgroep Hoogwater met Noordrijn-Westfalen). Er is afgesproken dat internationale informatie-uitwisseling, en waar nodig afstemming plaatsvindt via deze kanalen. Voor provincie Gelderland is relevant dat Nederland en Noordrijn-Westfalen momenteel een gezamenlijke studie opzetten naar de betekenis van de nieuwe normering voor de grensoverschrijdende dijkringen, waarbij ook aandacht is voor de onderlinge samenhang en de gevolgen van dijkdoorbraken.
23	6	Participant pleit voor het opnemen van een uitvoeringsagenda waarin de acties uit het Nationaal Waterplan zijn opgenomen met een bijbehorende planning.	Het nieuwe integrale NWP 2016-2021 (ontwerp gereed op 23 december 2014) zal wel een mijlpalenoverzicht bevatten voor de uitvoering van beleidsmaatregelen. In dat overzicht zullen ook de beleidsmaatregelen staan voor de implementatie van de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën.

24	1	Participant vraagt de aannames over de afvoer (18.000m ³ /s bij Lobith), het gebruikte groeiscenario en de nieuwe rekenwijze voor piping, nader te onderbouwen en wellicht aan te passen.	<p>De aannames voor de onderbouwing van de nieuwe normen zijn gedaan op basis van de best beschikbare kennis en afgestemd met het Centraal Planbureau en het Expertise Netwerk Waterveiligheid. Tijdens de vierde toetsronde zullen de waterkeringen worden getoetst op basis van de nieuwe normen en wordt meer inzicht verkregen in de omvang van de opgave. In de tussentijd wordt ook de Voorkeursstrategie nader uitgewerkt en wordt een beter beeld verkregen van de type maatregelen (dijkversterking of rivierverruiming).</p> <p>In 2023, na uitvoering van de vierde toetsronde, zullen de gehanteerde aannames tegen het licht worden gehouden. Op deze manier wordt rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen en veranderende omstandigheden. Voor de 18.000 m³/s geldt dat we rekening met houden met extremen. In Nederland kunnen gevolgen namelijk heel groot zijn. Uit studies blijkt dat de verwachte afvoer in 2100 tussen 16.000 en 22.000 m³/s ligt. Door overstromingen in Duitsland wordt maximaal 18.000 m³/s in 2100 verwacht. 18.000 m³/s gebruiken we om ruimte te houden voor toekomstige maatregelen. We gaan nu niet onmiddellijk alle maatregelen nemen voor 2100. Bij de toetsing van dijken wordt rekening gehouden met de meest actuele inzichten over de afvoeren. Dit wordt door het Expertise Netwerk Waterveiligheid (= waterveiligheidsexperts) geborgd. Verder wordt overleg met Duitsland gevoerd om de kennis over afvoeren verder te ontwikkelen en maatregelen af te stemmen.</p> <p>Om de opgave voor piping zo gericht mogelijk aan te pakken zal nadrukkelijk worden gekeken naar innovatie maatregelen (geo-textiel). Daarnaast zal het Rijk het meenemen van voorlanden stimuleren bij de beoordeling van de veiligheid van de dijken.</p>
24	2	Participant verzoekt ruimte oplossingen als dijkteruglegging, retentie en overstroombare deltadijken ook in de periode tot 2050 centraler te stellen bij de realisatie van de veiligheidsopgave.	De voorkeursstrategie omvat zowel dijkversterking als rivierverruimende maatregelen als richtinggevend kader. Dit biedt veel mogelijkheden voor door participant voorgestelde ruimtelijke oplossingen. Tevens biedt de lange termijn agenda die het NWP agendeert de mogelijkheid om kansen in vroegtijdig stadium te identificeren.

24	3	Participant verzoekt in de PlanMER alternatieven die gebaseerd zijn op de veerkracht van het watersysteem te beoordelen en de resultaten eventueel te betrekken bij het formuleren van een meest milieuvriendelijk alternatief.	Een deel van de waterveiligheidsopgave (voldoen aan nieuwe normering) kan hoofdzakelijk alleen met dijkversterking worden opgelost. De intentie is om waar mogelijk, voornamelijk in het riviergedomineerde deel, rivierverruiming toe te passen. Beide aanpakken zijn dus belangrijk en zijn betrokken bij het opstellen van de voorkeursstrategie.
25	1	Participant stelt dat de nieuwe veiligheidsnormen voor de gemeenschappelijke Maas gevolgen hebben voor het Vlaamse deel van de gemeenschappelijke Maas.	Dijkverhoging aan Nederlandse zijde kan leiden tot een relatieve daling van de waterveiligheid aan Vlaamse zijde. De komende jaren zal worden uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn om nieuwe veiligheidsnormen te realiseren en welke effecten deze maatregelen in Vlaanderen kunnen hebben.
25	2	Participant vraagt om onderzoek naar de impact van het terug zout worden van het nu zoete Volkerak-Zoommeer op de Schelde-Rijnverbinding en het Albertkanaal.	De plannen voor de ontwikkeling van het Volkerak-Zoommeer staan structureel op de agenda van de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC). Daarbij is door de Vlaamse delegatie aandacht gevraagd voor de eventuele negatieve effecten van het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer (VZM), voor zover het overtollige zoute water uit het VZM via de Bathse Spuisluis in het oostelijk deel van het Schelde-estuarium wordt geloosd. Dat heeft geleid tot constructieve afspraken in de VNSC over de behandeling van deze effecten in het plan-MER voor de ontwerp-rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer en het verder uitdiepen ervan in de planuitwerkingsfase van dit project.
25	3	Participant vraagt specifiek voor de Gemeenschappelijke Maas het opzetten van gestructureerd overleg, bijvoorbeeld binnen de contouren van de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie (VNBM), teneinde de Nederlandse doelstellingen te verwezenlijken en de ongewenste impact op de Vlaamse zijde te remediëren.	Voor het uitwerken van de maatregelen die nodig zijn om nieuwe veiligheidsnormen te realiseren en de effecten die deze maatregelen voor Vlaanderen zou kunnen hebben, staan de principes uit het Maasafvoer verdrag centraal. Samen blijven werken aan de veiligheid langs de gemeenschappelijke Maas is van belang voor Nederland en Vlaanderen. Het kabinet ziet de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie (VNBM) als een geschikt podium om over de toekomstige waterveiligheidsopgave in gesprek te gaan en blijven.

26	1	Participant vindt dat de overstromingskans voor dijktraject 21-2 niet groter mag zijn dan de inzetfrequentie van de berging in het Volkerak Zoommeer.	De norm voor dit traject is, zoals overal in Nederland, gebaseerd op de gevolgen van een doorbraak voor het achterliggende gebied; daarbij dient te worden voldaan aan het beschermingsniveau zoals dat voor iedereen in Nederland geldt. In dit geval is 1/300 een adequaat beschermingsniveau om de doelen van het nieuwe waterveiligheidsbeleid te realiseren. Op basis van onderzoek naar de interactie met de inzetfrequentie van de berging in het Volkerak-Zoommeer wordt indien nodig de normspecificatie aangepast, daar doet de frequentie van de maatregel waterberging op het Volkerak-Zoommeer niets aan af.
26	2	Participant verzoekt om in het definitieve plan duidelijkheid te geven over de status van de keringen langs het Volkerak Zoommeer en de Grevelingen.	In het definitieve plan over de c-keringen wordt hierover meer duidelijkheid gegeven.
26	3	Participant vraagt eenzelfde systematiek (overstromingskansen) toe te passen op alle categorieën keringen en hierover transparant te zijn.	Bij b-keringen wordt gesproken van een faalkans omdat het bezwijken van een b-kering doorgaans niet (direct) tot een overstroming van het achterland leidt.
26	4	Participant verzoekt het Rijk om de kaderstellende rol bij de uitwerking van het voorzieningenniveau op te pakken. Verder verzoekt participant om betere afstemming tussen voorzieningenniveau en verdringingsreeks.	Bij de uitwerking van het voorzieningenniveau moeten alle partijen volwaardig hun rol kunnen spelen, dus ook de waterbeheerder. Binnen het Deltaprogramma is afgesproken dat de Provincie het initiatief neemt bij de uitwerking van voorzieningenniveaus in de regionale wateren om daarmee de rol van de Provincie op het gebied van ruimtelijke ordening een plek te geven. De bestaande verdringingsreeks blijft voor crisissituaties het beleid.
26	5	Participant geeft aan mee te willen werken aan het optimaliseren van het systeem Bernisse-Brielse Meer.	Het Rijk neemt het aanbod voor samenwerking aan.
26	6	Participant uit zijn bezorgheid over de beschikbare middelen voor zoetwater tot 2028 en verzoekt om meer duidelijkheid over de financiën.	In het nationaal bestuurlijk overleg zijn inhoudelijke afspraken gemaakt over het eerste pakket zoetwatermaatregelen (2015-2021). De rijksbijdrage aan dit pakket past binnen de programmaruimte, die in het Deltafonds t/m 2028 is gereserveerd voor zoetwater (€150 mln).

			<p>De zoetwatermaatregelen zijn nog niet geprogrammeerd in de Deltafondsbegroting 2015. Nadere programmering hiervan vindt komende jaren plaats en dan zal IenM zich inspannen om de rijksbijdrage ook in de juiste jaren te zetten. Voor deze nadere programmering is van belang of de medefinanciering van deze maatregelen door betrokken partijen tijdig is geregeld. IenM hoopt dat de betrokken partijen zich hier ook maximaal voor zullen inspannen komende jaren.</p> <p>In DP2015 (par. 4.3) staat: "Voor de periode 2022-2028 zijn op basis van regionale voorstellen concrete maatregelen geagendeerd. Het gaat hierbij om de tweede tranche van maatregelen, waarvoor de rijksbijdrage mogelijk uit de beleidsruimte van het Deltafonds kan komen. Een volgend kabinet kan daar een besluit over nemen.</p>
26	7	Participant vraagt duidelijkheid te geven over de governance bij slimme combinaties.	Met de ervaringen van de pilots van slimme combinaties wordt de governance voor slimme combinaties nader uitgewerkt. Op basis van deze ervaringen wordt tevens beoordeeld of introductie van een wettelijke voorziening voor slimme combinaties voor de hand ligt.
26	8	Participant vraagt in de tussentijdse wijziging aan te geven dat advisering vanuit de waterschappen hoort bij de inzet van gelden ter versterking van primaire keringen vanuit de cofinancieringafspraken die zijn gemaakt.	De afspraken uit het Bestuursakkoord Water zijn meegenomen in de wijziging van de Waterwet, inclusief een bepaling ten aanzien van een hoorplicht van de waterschappen.
26	9	Participant vraagt om betrokkenheid van de Deltacommissaris als regisseur en bewaker van de voortgang bij de uitwerking van de Deltabeslissingen.	De komende periode gaan partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid aan de slag met de uitkomsten van het Deltaprogramma, waarbij de samenwerking tussen Rijk en regio wordt voortgezet en de intensieve wisselwerking tussen het nationale programma en de regionale uitwerking in stand blijft. De Deltacommissaris blijft regisseur, aanjager en verbindende factor. Hij bewaakt de voortgang, de samenhang, integraliteit en de adaptieve aanpak.

27	1	Participant vraagt of onder 'huidig gebruik' ook de normale bedrijfsontwikkeling en uitbreiding van reeds aanwezige agrarische bedrijven wordt verstaan.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
27	2	Participant vraagt op welke wijze nadelige gevolgen c.q. schade wordt ondervangen.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
27	3	Participant wil graag weten welke bereidheid en middelen er zijn om na uitvoering van rivierverruimende maatregelen een bloeiende agrarische bedrijfsstructuur achter te laten.	Bij de uitvoering van de PKB Ruimte voor de Rivier zijn bijvoorbeeld in de Overdiepse Polder goede ervaringen opgedaan met het versterken van de agrarische structuur. Deze ervaringen zullen bij de uitwerking van maatregelen benut worden.
27	4	Participant verzoekt aan te geven of bij keuzes rondom rivierverruiming en dijkversterking zuinig ruimtegebruik een randvoorwaarde is.	In de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen. Bij toekomstige verkenningen van waterveiligheidsmaatregelen zal conform de MIRT spelregels zorgvuldig om worden gegaan met de belangen van bewoners en (agrarische) bedrijven. Hierbij zal ook zuinig ruimtegebruik een rol spelen.

28	1	Participant verzoekt het Rijk vanwege de verantwoordelijkheid voor de drinkwaterfunctie om een meer sturende rol bij het uitwerken van de regionale voorzieningenniveaus.	<p>Het voorzieningenniveau komt tot stand via een dialoog tussen overheden en gebruikers. Overheden betrekken gebruikers op passende wijze, waarbij alle partijen rekening houden met de publieke taken en zorgplicht voor bijvoorbeeld drinkwater. Drinkwater vormt een zwaarwegend belang, omdat het als nationaal belang geldt.</p> <p>Het Rijk werkt het voorzieningenniveau voor het hoofdwatersysteem uit en de provincies nemen het initiatief tot het proces om te komen tot de voorzieningenniveaus voor regionale watersystemen. Het Deltaprogramma zorgt voor coördinatie en samenhang van het geheel. Via een Community of Practice worden ervaringen met elkaar gedeeld. De bestaande verdringingsreeks blijft van kracht en krijgt een plaats in deze afspraken. Ook de positie van drinkwater in de landelijke verdringingsreeks blijft ongewijzigd.</p> <p>Bij het opstellen van het voorzieningenniveau zal rekening worden gehouden met de voor zoetwater geformuleerde doelen. De functie watervoorziening voor Drinkwater is opgenomen bij de cruciale gebruiksfuncties. Vanwege de vitale functie van de drinkwatervoorziening heeft het rijk een systeemverantwoordelijkheid. Dit is ook in de Beleidsnota Drinkwater opgenomen. Binnen deze context wordt er aan de uitwerking van de voorzieningenniveaus gewerkt.</p>
28	2	Participant vraagt bij de beleidskeuzes voor de rivieren ook de toename van perioden met lage debieten en de (grotere) regionale grensoverschrijdende rivieren te betrekken.	Naar aanleiding van het Deltaprogramma zoetwater heeft het kabinet aandacht gevraagd voor laagwater in de internationale riviercommissies. In de Internationale Maascommissie wordt al veel aandacht aan laagwater besteed. In de Rijncommissie zal een nadere uitwerking van de klimaatadaptatie volgen op het gebied van laagwater.
28	3	Participant vraagt om in het Nationaal Waterplan waarborgen op te nemen voor een samenhangende en gekoppelde uitvoering van de maatregelen uit het Deltaprogramma en de KRW, uiteraard voor zover dit voordelen oplevert.	Het nieuwe NWP 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) geeft een nadere beschrijving hoe vanuit integraal waterbeheer de door participant genoemde maatregelen in samenhang kunnen worden gerealiseerd.

28	4	Participant vraagt hoe de toedeling van vitale en kwetsbare functies voor het beschermen tegen overstromingen regionaal en lokaal verankerd worden. Participant vraagt hoe deze toedeling samenhangt met de watertoets en het voorzieningenniveau.	De komende tijd gaan de verantwoordelijke ministeries aan de slag om het ambitieniveau per functie te bepalen. Daarop volgend beantwoorden zij de vraag welk beleid en toezicht nodig is, waar nodig geborgd door convenanten met de sectoren en/of door regelgeving. Om deze aanpak tot een succes te brengen zijn lokale en regionale overheden van belang. Zij zorgen immers voor de doorwerking in de ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen) en in de vergunningverlening en handhaving van de sectorale wetgeving. De aard van deze doorwerking en de inzet van instrumenten verschilt per functie omdat deze afhankelijk zijn van sectoraal beleid en regelgeving. Zoals ook bij andere vraagstukken van ruimtelijke adaptatie vervult de watertoets een goede rol in het tot stand te brengen van overleg tussen de waterbeheerder en de ruimtelijke ordenaar. Er is geen sprake van samenhang met het voorzieningenniveau omdat de aanpak voor vitale en kwetsbare functies alleen betrekking heeft op overstromingsrisico's. Het nieuwe instrument 'voorzieningenniveau' zal de beschikbaarheid van zoet water en de kans op watertekorten in een bepaald gebied weer gaan geven, in normale en in droge situaties.
29	1	Participant vraagt aandacht voor het betrekken van de bruggenhoofden bij de dijkverleggingen Bokhoven en Hedel.	In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas. De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. De brug bij Ravenstein is een kansrijke maatregel in de voorkeurstrategie.
29	2	Participant stelt dat natuurontwikkeling een significant nadeel oplevert voor wat betreft afvoer van water ten opzichte van gangbaar grasland.	Indien de bestaande reservering te zijner tijd wordt uitgewerkt omdat extra waterberging op dat moment noodzakelijk is, dan zullen genoemde onderzoeken vanuit een zorgvuldige totstandkoming van besluiten en uitvoeringsmaatregelen een rol spelen.

29	3	Participant stelt dat rekening moet worden gehouden met bedrijfsplanschade ondanks het voortzetten van het huidige gebruik door bedrijven en bewoners.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
29	4	Participant verzoekt het verkrijgen van grond voor natuurontwikkeling niet een van de hoofdoelen te maken van het veiligheidsbeleid, en de volksveiligheid niet uit het oog te verliezen.	Het primaire doel van alle waterveiligheidsmaatregelen is het beschermen van mensen en waarde tegen overstromingen. Waterveiligheidsmaatregelen worden sober en doelmatig uitgevoerd. Wel wordt gekeken of het mogelijk is om andere doelen te koppelen aan de waterveiligheidsmaatregelen.
30	1	Participant stelt dat de aanname van de hoeveelheden water bij Lobith niet is onderbouwd.	Het kabinet houdt uit voorzorg rekening met extreme afvoeren die in 2050 en in 2100 op kunnen treden. In het Deltaprogramma is uitgewerkt of de veiligheid in Nederland bij dergelijke extreme afvoeren geborgd kan worden. Gelukkig is dit het geval. Nu wil het kabinet ruimte behouden om in de toekomst maatregelen die in 2100 bij een afvoer van 18.000 m ³ /s (en in 2050 bij 17.000 m ³ /s) nodig zijn te kunnen treffen. In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen beslissingen genomen om concrete maatregelen nu al te treffen. Wel staat het kabinet open voor voorstellen van decentrale overheden om al te anticiperen op hogere afvoeren. Zo kan nu, waar dat aansluit op regionale ambities en waar sprake is van medefinanciering, al een eerste stap gezet worden naar een toekomstbestendig riviereengebied.
30	2	Participant stelt tegen de dijkverlegging te Brakel te zijn en hecht belang aan een onderzoek naar alternatieven en verzoekt om betrokkenheid bij zo'n onderzoek.	De tussentijdse wijziging van het NWP bevat geen besluit over verkenning of aanleg van de dijkverlegging bij Brakel. Naar aanleiding van het Deltaprogramma 2015 doet de regio vervolgonderzoek naar de locaties Brakel en Werkendam.
30	3	Participant verzoekt uitsluitsel te geven over de reserveringen in het Barro en de voorkeursstrategie en deze in het voorkomende geval per omgaande ongedaan te maken.	Op grond van het Deltaprogramma 2015 constateert het kabinet dat er nu geen aanleiding is om de reservering bij Brakel te laten vervallen. Als het vervolgonderzoek van de regio daar aanleiding toe geeft zal het kabinet nagaan of het gewenst is om het Barro aan te passen.

30	4	Participant kan niet beoordelen of er een zorgvuldige voorbereiding en afweging is geweest bij het berekenen van de nieuwe normen.	<p>In de eerste ronde van de formele consultatie in het kader van het Deltaprogramma (dec '13-feb '14) is een samenvatting van de concept deltabeslissing waterveiligheid gedeeld. In de tweede ronde van de formele consultatie (mei-april '14) is de gehele concept tekst van deltabeslissing waterveiligheid (zonder de concrete normgetallen) uitgezet. In deze teksten is de onderbouwing van de nieuwe normen uitgelegd: een basisveiligheid voor iedereen met een eventuele plus vanwege grote groepen slachtoffers, grote schades of de aanwezigheid van vitale en kwetsbare functies met landelijke gevolgen.</p> <p>De concrete normgetallen maakten onderdeel uit van de adviezen over de Voorkeursstrategieën die via de Stuurgroep Delta Rijn en de Stuurgroep Delta Maas zijn ontwikkeld. In deze Stuurgroepen zat (namens alle gemeenten) ook een aantal gemeenten. Over de ontwikkeling van de Voorkeursstrategie is 1,5 jaar in de Stuurgroepen en op Rivierdagen gesproken en gecommuniceerd via het Rivierenmagazine. Bij het opstellen van de Voorkeursstrategieën is gewerkt met de zogenaamde analysenorm (die heel dicht ligt in de buurt van de uiteindelijke norm), zodat de gehele opgave (verhoogde rivierafvoer, zeespiegelstijging en aanscherping normering) tot 2050 helder werd. Daar zijn de strategieën op gedimensioneerd. Dit heeft plaats gevonden in vijf gebiedsprocessen onder leiding van de provincies en daarbij zijn alle gemeenten langs de riviertakken betrokken geweest.</p> <p>Op de nieuwe normgetallen vindt vervolgens consultatie plaats via deze partiële herziening van het Nationaal Waterplan. Bij de wettelijke verankering kunnen gemeenten nogmaals hun zienswijze kenbaar maken. Deze vindt begin 2015 plaats.</p> <p>Aangezien het nieuwe waterveiligheidsbeleid inderdaad complexe componenten heeft, is het ministerie van I&M bereid om samen met de VNG op aanvraag</p>
----	---	--	---

			informatiebijeenkomsten te organiseren.
30	5	Participant vraagt om een goede financiële borging en vraagt om prioritair geld beschikbaar te stellen voor achterstanden in het rivierengebied en het probleem van piping.	Het Deltafonds bevat een investeringsbudget van circa 16 miljard euro in de periode 2015-2028 en vormt daarmee het noodzakelijk financiële fundament voor het Deltaprogramma. Hiervan is bijna 6 miljard euro gereserveerd voor het lopende en nieuwe hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in 2015-2028. In het HWBP zijn projecten met verbetermaatregelen opgenomen die zijn afgekeurd in de derde Landelijke Toetsing op Veiligheid (rapportage 2011 en 2014). In de programmering van het HWBP worden de projecten op basis van urgentie geprioriteerd. In de programmering van het HWBP zijn diverse projecten opgenomen waarin piping op korte termijn aangepakt wordt. Binnen het HWBP wordt daartoe momenteel een zogeheten projectoverstijgende verkenning (POV) uitgevoerd. In deze POV worden doelmatige en doeltreffende oplossingsrichtingen in kaart gebracht, hierbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de praktische uitvoerbaarheid van de verbetermaatregelen. Deze POV wordt uitgevoerd onder leiding van het waterschap Rivierenland. De andere waterkeringbeheerders waar piping ook een rol speelt, zijn betrokken.
30	6	Participant pleit voor een meer eenduidige, intensievere en goed georganiseerde communicatie richting burgers en belanghebbenden waarbij regionaal en op gemeentelijk niveau duidelijke aanspreekpunten zijn.	Het kabinet is samen met de partners van het Bestuursakkoord Water (provincies, waterschappen, gemeenten, drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat) de publiekscommunicatie Ons Water (www.onswater.nl) gestart. Doel is het vergroten van het waterbewustzijn onder Nederlanders, de noodzaak van nieuwe investeringen inzichtelijk te maken en de betrokkenheid en zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Ons Water verbindt de communicatie tussen overheden onderling en heeft nadrukkelijk een regionale en lokale insteek. Ook vanuit het Deltaprogramma zal de communicatie in de vervolgfase nadrukkelijker op regionaal en lokaal niveau invulling krijgen.

31	1	Participant geeft naar aanleiding van de eerste kaart na het voorblad aan dat het gebied van de Zuidwestelijke Delta tot aan de Nieuwe waterweg is getekend. Voorheen werd het Haringvliet als grens met deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden aangehouden.	De indeling op de kaart na het voorblad geeft een indeling weer die lange tijd in het Deltaprogramma is gehanteerd. Inmiddels is de afbakening tussen Rijnmond-Drechtsteden en Zuidwestelijke Delta inderdaad scherper. Dit wordt aangepast op de kaart.
31	2	Participant verzoekt om concrete voorbeelden en consequenties te vermelden van het verbinden van water en RO, specifiek binnen het gebied van Rijnmond-Drechtsteden.	In het ontwerpplan voor wijziging van het NWP is reeds beschreven hoe de verbinding van water en andere ruimtelijke belangen wordt bevorderd. Dit is onder meer te vinden in de beschrijving van de processen van het HWBP (zie p. 18 en 19), het hoofdstuk over de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie (H3) en de beschrijving van vervolgtrajecten van Rijnmond-Drechtsteden (DPRD) (p. 49 en 51). Een verdere detaillering van deze informatie past niet bij het generieke karakter van het NWP. De exacte consequenties voor de vigerende beleidskaders, de ruimtelijke ontwikkeling en het watersysteem zullen in beeld worden gebracht door de vervolgtrajecten van het Deltaprogramma. Het Rijk werkt mee in diverse vervolgtrajecten van DPRD en het bestuurlijk gebiedsoverleg DPRD, onder meer om de verbinding van water en andere ruimtelijke belangen te bevorderen.
31	3	Participant geeft aan dat visie en beleid ten aanzien van droogte en stedelijk watersysteem beperkt of geen plek krijgt binnen Ruimtelijke Adaptatie. Participant vraagt of 'hitte in de stad' een thema is voor een <i>waterplan</i> .	In het hoofdstuk gaat het om klimaatbestendigheid en waterrobuustheid. Hiermee wordt zowel bedoeld op waterveiligheid, wateroverlast, droogte en hitte. Deze 4 thema's zijn ook herkenbaar op het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie www.ruimtelijkeadaptatie.nl .

31	4	Participant adviseert om voor belangrijke functies en locaties het streefjaar 2050 (waarbinnen nationale en vitale functies uiterlijk bestand zijn tegen overstroming) te vervroegen.	2050 is vastgesteld als eindpunt van het proces om vitale en kwetsbare functies beter bestand te maken tegen overstromingen. De verantwoordelijke ministeries voor deze functies gaan hier nu al mee van start. Zij doorlopen de stappen weten (opgave), willen (ambitieniveau) en werken (maatregelen). De afbakening van belangrijke of prioritaire functies komt daarbij voor 2020 (en in veel gevallen al eerder) aan de orde.
31	5	Participant adviseert om middelen ter beschikking te stellen aan Veiligheidsregio's voor het opnemen van overstromingen bij het opstellen van integrale veiligheidsplannen.	Uitgangspunt is dat de verantwoordelijke veiligheidsregio's zelf de middelen organiseren die zij nodig hebben, om invulling te geven aan hun eigen integrale veiligheidsplannen. Voor waterveiligheid geldt dat er scenario's en kennis beschikbaar is en wordt gesteld opdat veiligheidsregio's zich adequaat voor kunnen bereiden op overstromingen.

31	6	<p>Participant is van mening dat het Rijk ook een economisch en maatschappelijk belang heeft in buitendijkse stedelijke gebieden en ziet daarom graag dat de tekst op dit punt gewijzigd wordt in 'een gezamenlijk streven van alle overheden en belanghebbenden, waarbij de lead bij lokale (semi)overheden ligt.'</p>	<p>In het Deltaprogramma hebben de overheden gezamenlijk geconcludeerd dat er op dit moment geen aanleiding is om de huidige rollen en verantwoordelijkheden voor buitendijkse waterveiligheid te wijzigen. Dit betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor het beoordelen van de veiligheidssituatie buitendijks en het afwegen van eventuele maatregelen. Het Rijk heeft in principe geen verantwoordelijkheid voor gebiedsspecifiek beleid rond waterveiligheid buitendijks.</p> <p>Wel heeft het Rijk in nauwe samenwerking met andere partijen vanuit het Deltaprogramma de Handreiking Ruimtelijke adaptatie opgesteld, die ook van toepassing is voor buitendijks gebied.</p> <p>Het feit dat buitendijks nationale belangen spelen, zoals Rijksmonumenten, is op zichzelf niet voldoende reden voor Rijksverantwoordelijkheid en Rijksbetrokkenheid. Echter, daar waar blijkt dat kosten of complexiteit de draagkracht van de regio overstijgen, is het Rijk bereid in overleg te treden en mee te denken vanuit haar rol voor kaders rond waterveiligheid. Dit geldt ook voor conclusies uit de genoemde pilots van de adaptatiestrategie waterveiligheid buitendijks.</p> <p>De positie van de Botlek is een voorbeeld van een dergelijke complexe situatie, vanwege de veelheid aan grote nationale belangen en de rol van de Europoortkering.</p>
----	---	---	--

31	7	Participant adviseert overheden samen te laten onderzoeken hoe de watertoets voor buitendijkse gebieden beter kan functioneren.	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beoordelen van de veiligheidssituatie en het afwegen van eventuele maatregelen. Gemeenten zullen daarbij zelf en/of door het betrekken van de waterbeheerders (waterschap en Rijkswaterstaat) aan de benodigde informatie moeten komen. Het Deltaprogramma heeft veel nieuwe kennis en informatie gegenereerd, ook over veiligheid in buitendijks gebied die hiervoor benut kan worden. Met de ingeslagen weg zijn er naar verwachting voldoende instrumenten beschikbaar om verbeteringen in de waterrobuuste inrichting van buitendijks gebied te stimuleren.
31	8	Participant adviseert om een integrale kaart te maken van beoogde RO ontwikkelingen, ter ondersteuning van meekoppelkansen	Prioritering vindt plaats op basis van urgentie, maar bij programmering komen meer aspecten aan de orde, waaronder meekoppelkansen. Door meerjarig te programmeren ontstaat een beeld waar dijkversterkingen (op termijn) nodig zijn, zodat tijdig duidelijk is waar meekoppelkansen liggen. Het meerjarenprogramma HWBP wordt jaarlijks verstuurd naar de bestuurlijke partners die delen nemen aan MIRT. Andere partijen zijn daardoor in staat hierop in te spelen. Dat kan bijvoorbeeld door een kaart te ontwikkelen met ruimtelijke initiatieven.
31	9	Participant vraagt om formele instrumenten zoals legger en keur aan te passen zodat multifunctionele dijken mogelijk zijn.	De invulling van deze formele instrumenten is een taak van de beheerder.
32	1	Participant maakt bezwaar tegen de onacceptabele gevolgen van het aan te leggen retentiebekken Kraaijenbergsche Plassen.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.

33	1	Participant verzet zich tegen het aanwijzen van de reservering van retentiegebied bij Reek en pleit voor een goede onderbouwing van de noodzaak ervan.	<p>Op grond van het Deltaprogramma 2015 constateert het kabinet dat er nu geen aanleiding is om de reservering bij Reek te laten vervallen. In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas.</p> <p>De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. Bij uitwerking van het retentiegebied bij Reek zal zorgvuldig onderzoek gedaan worden en in de afweging rekening worden gehouden met alle belangen.</p> <p>Als uit deze uitwerking blijkt dat deze retentiegebieden niet nodig zijn, dan kan de ruimtelijke reservering komen te vervallen.</p>
34	1	Participant vindt dat de waarden in buitendijkse gebieden onderdeel moet zijn van de in 2015 geplande integrale studie Peilverhoging IJsselmeer na 2050 en is van mening dat het Markermeer en het IJmeer onderdeel van deze studie dienen te zijn ter onderbouwing van het ontkoppelingsbesluit.	De integrale systeemstudie voor het IJsselmeergebied richt zich, binnen de ruimte van de aangegeven beleidskeuzes, op de samenhang op lange termijn tussen waterafvoer, peilbeheer en opgaves voor dijksterkte. De mogelijke gevolgen voor buitendijkse gebieden worden ook meegenomen. Zoals de ontwerp tekst van de tussentijdse wijziging aangeeft, is wel of niet ontkoppelen van Markermeer en zuidelijke randmeren afhankelijk van de uiteindelijke keuze voor stijging winterpeil in IJsselmeer. Beperkt meestijgen van winterpeil met zeespiegel voor Markermeer en zuidelijke randmeren is niet aan de orde.

34	2	Participant vindt dat aandacht voor Eems-Dollard niet ten koste mag gaan van de aandacht voor het gehele Waddengebied bij de uitvoering van monitoring en onderzoek conform de vastgelegde Voorkeursstrategie Deltaprogramma Waddengebied.	Het onderzoeks- en monitoringprogramma voor de zandige kust, Kustgenese 2 heeft als belangrijkste doel om rond 2020 besluiten te kunnen voorbereiden over het suppletievolume en over mogelijke pilots die bedoeld zijn om het evenwicht in het kustfundament te bewerkstelligen. Het zandig systeem is onderwerp van het programma en de zeegatsystemen hebben specifieke aandacht vanwege het complexe proces van sedimentuitwisseling tussen kust, buitendelta en estuarium. Vandaar dat EemsDollard specifiek genoemd is. Dit gaat niet ten koste van de aandacht voor de Waddenzee zelf. De tekst wordt aangepast.
35	1	Participanten verzoeken duidelijkheid te verschaffen over de geplande ontwikkelingen en schadeloosstelling ten aanzien van het retentiegebied Kraaijenbergse Plassen West.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
35	2	Participant vraagt zich af of de bescherming van elementen met een bijzondere cultuurhistorische waarde bij de voorliggende beleidsbeslissingen worden meegenomen.	Ook de cultuurhistorische waarden worden bij de uitwerking van maatregelen meegenomen.
36	1	Participant spreekt zich uit tegen de dijkeruglegging tussen Werkendam en Sleenwijk, danwel een onderzoek naar het ruimtelijk reserveren.	De tussentijdse wijziging van het NWP bevat geen besluit over het aanpassen van het Barro of het starten van een verkenning voor de dijkverlegging bij Werkendam. Naar aanleiding van het DP 2015, waarbij uw gemeente het standpunt over de dijkverlegging helder heeft ingebracht, doet de provincie Noord Brabant in overleg met alle partijen vervolgonderzoek naar de locaties Brakel en Werkendam. Op basis van dat onderzoek zal het kabinet nagaan of aanpassing van het Barro wenselijk is.
36	2	Participant stelt voor om voorlanden landelijk verplicht mee te nemen in de sterktebepaling van dijken.	Het Rijk wil het meenemen van voorlanden stimuleren bij de beoordeling van de veiligheid van de dijken. Uiteindelijk is het echter een primaire taak van de beheerder om te bepalen of de kering, eventueel inclusief de voorlanden, voldoende veilig is. Daarom zal het meenemen van de voorlanden niet verplicht gesteld worden.

36	3	Participant verzoekt om meer aandacht voor de laagwaterstanden in het plan.	De functie van scheepvaart in het algemeen en over de hoofdtransportassen in het bijzonder wordt van groot belang geacht. Bij het onderzoek naar de effecten van mogelijke strategieën en de maatregelen is de sector steeds betrokken geweest. Bij het formuleren van de voorkeursstrategie zijn de mogelijke effecten op de scheepvaart betrokken in de afweging. De maatregelen opgenomen in de voorkeursstrategie leiden niet tot een verslechtering van de waterstand in de Waal en Merwedese.
36	4	Participant vraagt wat het behouden van de watertoets als wettelijk procesinstrument wijzigt aan de bestaande praktijk. Participant vraagt wat de status van de watertoets wordt. Participant vraagt helderheid over de bestuurlijke handelingsvrijheid bij ruimtelijke ontwikkelingen. Participant ziet graag meer concrete handreikingen of uitwerkingen.	<p>Zoals eerder aangegeven is het uitgangspunt dat de watertoets als wettelijk procesinstrument ook in de uitvoeringsregels van de Omgevingswet wordt opgenomen. Over de wijze waarop dit zal gebeuren zal nog een afrondend bestuurlijk overleg plaatsvinden.</p> <p>Het kabinet deelt het standpunt dat de gemeenteraad meer belangen moet afwegen. Daarom is er ook geen nationaal kader opgesteld vanuit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie, maar is handelingsvrijheid juist neergelegd bij lokale en regionale partijen. Volstaan is met de afspraak dat de stappen weten, willen, werken worden uitgevoerd ten behoeve van klimaatbestendigheid en waterrobuustheid. Vele concrete handreikingen is te vinden op het Kennisportaal Ruimtelijke Adaptatie www.ruimtelijkeadaptatie.nl</p>
36	5	Participant beschouwt 'zo goed mogelijk' klimaatbestendig en waterrobuust in te richten als 'zo doelmatig mogelijk'	De formulering 'zo goed mogelijk' biedt interpretatievrijheid aan de betrokken actoren. De doelstelling dat uiterlijk in 2020 klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel van beleid en handelen van partijen is, is door betrokken partijen, waaronder de VNG, als haalbaar ingeschat. In 2017 vindt een evaluatie plaats over de voortgang, die ook ingaat op de vraag of aanvullend instrumentarium nodig is om de ambitie te bereiken.

36	6	Participant betreurt dat bij de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta het deel Rijnmond-Drechtsteden en het deel Rivieren niet geheel op elkaar aansluiten. Daardoor ontstaan verschillen in tekst, kaartbeeld en betrokkenheid van het Rijk. Participant verzoekt deze verschillen met elkaar in overeenstemming te brengen.	De gemeente Werkendam ligt in het overgangsgebied van Rivieren en Rijnmond Drechtsteden. Het Kabinet onderkent dat dit complex is voor de gemeente: twee gebieden moeten goed op elkaar afgestemd worden. Voor de Merwedese is van belang dat er bij dijkversterkingen vanuit wordt gegaan dat er geen waterberging op de Grevelingen plaatsvindt. Dit is opgenomen in de beleidskeuzes Rijn Maas Delta. Het Kabinet gaat er verder vanuit dat bij een afvoer van 17.000 m ³ /s door rivierversuiming waterstandverlaging ten oosten van Werkendam kan worden gerealiseerd. Dit is opgenomen in het kaartbeelden van Rijnmond Drechtsteden en Rivieren.
36	7	Participant vraagt bij een proef met langsdammen de scheepvaartsector intensief te betrekken.	Het Rijk gaat akkoord met het voorstel. De scheepvaartsector (via Koninklijke Schuttevaer) zal worden betrokken bij de proef met langsdammen.
36	8	Participant vraagt bij het onderzoek over transporteren van water van de Waal naar de Maas rekening te houden met de gevolgen voor de Waal en de Merwedese en de scheepvaartsector intensief te betrekken.	De functie van scheepvaart in het algemeen en over de hoofdtransportassen in het bijzonder wordt van groot belang geacht. De sector zal bij het vervolgonderzoek betrokken blijven en de mogelijke effecten op de scheepvaart zullen meegenomen worden in het vervolgonderzoek.
36	9	Participant hecht eraan dat het brede pakket (nader te onderzoeken) maatregelen en de onderzoeksagenda in de Merwederegio in beeld blijven, vooral voor de komende nieuwe onderzoeken in het gebied.	Het kabinet adviseert hiervoor contact op te nemen met de provincie Noord-Brabant die het vervolgonderzoek trekt.
36	10	Participant verzoekt de aanduiding voor een grote dijkverhoging voor dijktraject 24-3 nader te verklaren en mogelijk passend te compenseren bij te treffen lokale maatregelen.	Indien er verkenningen starten naar concrete maatregelen zal uw gemeente conform de MIRT spelregels en de aanpak van het HWBP nauw betrokken moeten worden door de initiatiefnemer. Ook eventuele compenserende maatregelen zullen daarbij aan bod komen.

36	11	Participant is van mening dat rivierverruiming geen lokale opgave is en er daarom geen sprake is van cofinanciering door de gemeente. Verder vraagt participant het Rijksbudget voor rivierverruiming te verhogen en te verlengen.	Het Rijk en de Unie van Waterschappen hebben in het kader van de deltabeslissing Waterveiligheid afspraken gemaakt dat eventuele besparingen op dijkversterkingen als gevolg van rivierverruiming of 'slimme combinaties' (indien mogelijk) kunnen worden aangewend voor dergelijke maatregelen. Op deze wijze worden 'bespaarde' middelen vanuit het HWBP ingezet voor de financiering van rivierverruiming. Als er sprake is van meerkosten voor rivierverruiming ten opzichte van een dijkversterkingsmaatregel, dan zijn in het Deltafonds hiervoor €200 mln extra investeringsmiddelen gereserveerd tot 2028 voor een extra rijksbijdrage aan deze meerkosten. Belangrijke randvoorwaarden bij deze middelen zijn dat een maatregel een grote bijdrage levert aan de veiligheid, het kansen biedt om op gebiedsniveau synergie te realiseren (ruimtelijk-economisch, natuur, recreatie e.d.) en er sprake is van cofinanciering van de meerkosten vanuit de regio. Welke partijen daarvoor de aangewezen partij zijn, zal per maatregel verschillen. Het Deltaprogramma is immers in financiële zin breder dan alleen het Deltafonds. Bij waterveiligheids- en zoetwateroplossingen die zowel meerkosten als 'meer baten' met zich meebrengen, dragen meerdere partners van het Deltaprogramma een financiële verantwoordelijkheid. Het kabinet heeft tot 2050 de tijd om te investeren in rivierverruimende maatregelen en aan de norm te voldoen. In de beleidsagenda van de begroting staat aangegeven dat het kabinet in het voorjaar 2015 een verkenning naar verlenging van het Deltafonds en Infrastructuurfonds start.
36	12	Participant dringt er op aan om schaduw schade te erkennen en hiervoor een regeling te ontwerpen die de belangen van bewoners en bedrijven dient.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
37	1	Participant vraagt een communicatieplan om het nieuwe waterveiligheidsbeleid goed uit te leggen.	Er zijn landelijke communicatiemiddelen ontwikkeld over het nieuwe waterveiligheidsbeleid. Via de link http://vimeo.com/79082998 wordt via een animatie waarin de nieuwe normen uitgelegd worden. Tevens kan gebruik worden gemaakt van een prezi via de link http://prezi.com/r4rpf6ctk8o0/waterveiligheid/ .

37	2	Participant vraagt hoe omgegaan wordt met nieuwe normen bij ontwikkelingen aan dijken tussen nu en 1 januari 2017.	Lopende programma's (Ruimte voor de Rivier en HWBP2) worden voortvarend voortgezet. Bij projecten die starten in het kader van het nieuwe HWBP zullen de waterschappen rekening houden met de nieuwe normspecificaties door gebruik te maken van het "ontwerpinstrumentarium 2014" dat is gebaseerd op de nieuwe normspecificaties. De inzichten uit de nieuwe normspecificaties worden gebruikt bij de prioritering van bestaande opgave.
38	1	Participant stelt dat, voordat wordt overgegaan tot definitieve reservering van gebieden, eerst nader onderzoek naar met name de alternatieven en de noodzakelijkheid van de aanwezigheid van retentiebekkens langs de Bedijkte Maas dient te worden uitgevoerd. Participant stelt dat in de tussentijd een heldere regeling inclusief een hardheidsclausule inzake schaduw schade dient te worden opgenomen in het Plan.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.
39	1	Participant dringt aan op het schrappen van de dijkverlegging Moordhuizen en bijbehorende gebiedsreservering.	Op grond van het Deltaprogramma 2015 constateert het kabinet dat er nu geen aanleiding is om de reservering bij Moordhuizen te laten vervallen. In de tussentijdse wijziging van het NWP worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas. De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. Bij uitwerking van de dijkverlegging Moordhuizen zal zorgvuldig onderzoek gedaan worden en in de afweging rekening worden gehouden met alle belangen. Als uit deze uitwerking blijkt dat deze dijkverlegging niet nodig is, dan kan de ruimtelijke reservering komen te vervallen.
39	2	Participant stelt dat een passende nadeelcompensatie voor belanghebbenden noodzakelijk is, inclusief de benodigde middelen voor compenserende maatregelen.	Zie redeneerlijn (schaduw)schade in nota van antwoord.

39	3	<p>Participant geeft aan te weinig tijd te hebben gehad om de complexe normeringsystematiek goed te doorgronden. Daarnaast vraagt participant om herijken en corrigeren van de normering rond participants gemeente vanwege strengere eisen rond omliggende gebieden.</p>	<p>Centraal in de nieuwe benadering staat het beschermen van mensen en waarde. Het beschermingsniveau wordt niet alleen bepaald door de overstromingskans, maar ook door de omvang van de gevolgen. Bij de onderbouwing van het waterveiligheidsbeleid staan 2 doelen centraal:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Iedereen in Nederland achter de primaire waterkering krijgt voor 2050 ten minste een beschermingsniveau van 10-5 per jaar (de kans op overlijden als gevolg van een overstroming is voor een individu niet groter dan 1 op 100.000 per jaar). 2. Meer bescherming wordt geboden op plaatsen waar sprake kan zijn van grote groepen slachtoffers en/of grote economische schade en of ernstige schade door uitval van vitale en kwetsbare infrastructuur van nationaal belang. <p>Op grond van deze doelen geldt voor uw gebied in de nieuwe benadering een norm van 1/10.000 aan de Waalzijde en 1/3.000 aan de Maaszijde. Voor andere gebieden, waar de gevolgen nog groter zijn dan in uw gemeente, gelden op grond van deze doelen strengere normen. Voor andere gebieden, waar de gevolgen kleiner zijn dan in uw gemeente, gelden minder strenge normen. Uw gebied wordt, ook in de toekomst, veel veiliger dan dat nu het geval is. Daarnaast betekent een relatief grotere wettelijke overstromingskans niet per definitie dat uw gebied als eerste zal overstromen. Een eventuele doorbraak wordt onder andere bepaald door de actuele sterkte van de dijk en de windrichting.</p> <p>Tot slot hecht het Rijk aan een zorgvuldige consultatie. In het kader van het Deltaprogramma heeft een consultatieronde plaatsgevonden. Via deze tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan vindt een zienswijzeprocedure plaats. Bij de wettelijke verankering van de normen kunt u nogmaals uw zienswijze daarover kenbaar maken. Deze vindt begin 2015 plaats.</p>
----	---	---	---

39	4	Participant vraagt om meer aandacht voor communicatie richting de burger. In het kader van het Deltaprogramma Rivieren heeft geen consultatie onder de bevolking plaatsgevonden, noch is de communicatie daarop gericht geweest. In een later stadium (bij de uitvoering op projectniveau) kan de communicatie eventueel bij de individuele gemeenten komen te liggen.	Dit verzoek is overgebracht aan het Deltaprogramma om - in aanvulling op de lopende communicatie - te betrekken bij de vervolgaanpak van de communicatie tijdens de komende periode
40	1	Participant verzoekt dat bij de nadere uitwerking van het beleid rekening gehouden wordt met een kans op grensoverschrijdende effecten.	Dijkverhoging aan Nederlandse zijde kan leiden tot een relatieve daling van de waterveiligheid aan Vlaamse zijde. De komende jaren zal worden uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn om nieuwe veiligheidsnormen te realiseren en welke effecten deze maatregelen in Vlaanderen kunnen hebben. Hierbij staan de afspraken uit het Maasafvoer verdrag centraal. Samen blijven werken aan de veiligheid langs de gemeenschappelijke Maas is van belang voor Nederland en Vlaanderen.
40	2	De participant vraagt aandacht voor de invloed van zandsuppleties op de Duitse en Belgische kust.	De zandwinning wordt gedaan in het gebied dat buiten de -20 m dieptelijn ligt. Dit wordt zo gedaan omdat in dat gebied geen noemenswaardige sedimentbeweging is door golven en stroom. Er zal derhalve geen merkbare invloed zijn op de zandige systemen van de buurlanden. De suppleties hebben tot doel om het zandige systeem in evenwicht te houden met de zeespiegelstijging. De invloed die daar mogelijk van uitgaat zal in principe stabiliserend zijn. Het kabinet nodigt de Vlaamse en Duitse collega's graag uit om samen te werken aan het programma Kustgenese 2, waarin plaats is om dit soort effecten beter te monitoren en onderzoeken.
40	3	Participant vraagt om rekening te houden met lokale doorwerking in Duitsland en België bij maatregelen voor de zoetwatervoorziening in de Hoge Zandgronden.	De zoetwaterregio's zullen bij de uitvoering van de regionale zoetwatermaatregelen alle (en indien nodig ook internationale) stakeholders betrekken.

40	4	Participant wenst op de hoogte gehouden te worden over het verdere verloop van het traject net als een vijftal andere genoemde Belgische instanties.	Participant en genoemde instanties zijn toegevoegd aan de verzendlijst voor de vervolgfase: het ontwerp van het nieuwe integrale NWP 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd).
41	1	Participant verzoekt de afspraken uit de bestuursovereenkomst 'Droge voeten voor Limburg' (10 november 2011) in het Nationaal Waterplan te verankeren.	In de herziening van het NWP worden de nationale beleidskeuzes die volgen uit het Deltaprogramma 2015 verankerd. De afspraken in de bestuursovereenkomst waterveiligheid behoeven geen verankering in het Nationaal Waterplan.
41	2	Participant wijst op de opgave voortvloeiend uit de derde verlengde toetsronde.	De opgave die uit de verlengde toetsronde voor Limburgse Maas naar voren is gekomen, moet conform de bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas door het waterschap aangemeld worden bij het HWBP. De spelregels uit het HWBP zijn van toepassing op de opgave uit de verlengde toetsronde.
41	4	Participant vraagt om beschikbaar komen van ontwerpleidraden binnen een jaar, met betrokkenheid van provincie en waterschappen.	Voor gebruik binnen het nieuwe HWBP is het ontwerpinstrumentarium 2014 op dit moment al beschikbaar. In 2017 komt een gedetailleerder instrumentarium beschikbaar. Bij de ontwikkeling hiervan worden de waterschappen betrokken.
41	5	Participant pleit voor de regionaal ontwikkelde voorkeursstrategie 'Ruimte waar het kan, dijken waar het moet'.	Het waterveiligheidsbeleid in het rivierengebied berust op twee pijlers: rivierverruiming en dijkversterking. De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren nader uitgewerkt door de decentrale overheden. Bij de definitieve uitwerking van maatregelen en daarmee de keuze tussen dijkversterking en rivierverruiming moeten de doelbijdrage, kosten, meekoppelkansen, overige baten en draagvlak een rol spelen. (zie verder de volgende reactie op uw zienswijze)

41	6	<p>Participant bepleit flexibiliteit in uitvoeringstermijn van de nieuwe normering. Participant wil voorkomen dat vanwege tijdsdruk op dijkverbetering wordt teruggevallen terwijl een ruimtelijke oplossing binnen handbereik ligt. Zeker voor Limburg heeft rivierverruiming volgens participant evidente voordelen boven dijkverbetering. Vanwege de voordelen voor vermindering van buitendijkse schaderisico's, voor ruimtelijke kwaliteit en voor gebiedsontwikkeling verzoekt participant in het NWP op te nemen dat in de Limburgse Maasvallei rivierverruiming de voorkeur heeft boven dijkverbetering. Participant vraagt daarbij aandacht voor de gescheiden financieringsstroom van MIRT en HWBP en voor het beperkte budget van 200 miljoen voor rivierverruiming. Ten slotte vraagt participant om de rijkscompensatieregeling voor Ruimte voor de Rivier op de Maas van toepassing te verklaren.</p>	<p>Het is streven om in 2050 overal aan de nieuwe normen te voldoen. Tegelijkertijd wordt de voorkeursstrategie voor de Maas de komende jaren nader uitgewerkt en kan daarmee ook een beter beeld worden verkregen van de haalbaarheid en betaalbaarheid van de waterveiligheidsmaatregelen. Tijdens de vierde toetsronde zullen de waterkeringen worden getoetst op basis van de nieuwe normen en wordt meer inzicht verkregen in de omvang van de opgave.</p> <p>Het waterveiligheidsbeleid in het rivierengebied berust op twee pijlers: rivierverruiming en dijkversterking. De voorkeurstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren uitgewerkt door de decentrale overheden. Bij de definitieve uitwerking van maatregelen en daarmee de keuze tussen dijkversterking en rivierverruiming moeten de doelbijdrage, kosten, meekoppelkansen, overige baten en draagvlak een rol spelen. Het kabinet zal in het NWP daarom niet expliciet opnemen dat in de Limburgse Maasvallei rivierverruiming de voorkeur heeft boven dijkverbetering. Vermoedelijk wordt hier de Beleidsregel schadevergoeding ruimte voor de rivier bedoeld. Met deze beleidsregel wordt één schadeloket voor verzoeken om schadevergoeding in verband met de uitvoering van ruimte voor de rivier gevormd. Verzoeken die anders aan diverse bestuursorganen gedaan zouden moeten worden. De Beleidsregel treedt niet in de plaats van bestaande regelingen of wettelijke voorzieningen. De schadevergoeding wordt voor het Rijk gebaseerd op de Beleidsregel nadeelcompensatie Infrastructuur en Milieu 2014, of een wettelijk voorschrift. Het toepassen van de Ruimte voor de Rivier regeling op de Maas is niet opportuun. Het is aan de partij die een maatregel uitvoert om in afdoende vergoeding van schade te voorzien.</p>
41	7	<p>Participant wil samenwerking uit het Deltaproces voortzetten.</p>	<p>Het Rijk is het eens met uw stelling dat het momentum niet verloren moet gaan. Het is goed de samenwerking die is ontstaan in het Deltaprogramma vast te houden.</p>

41	8	<p>Participant verzoek de zinsnede "onder voorwaarde dat compenserende maatregelen worden uitgevoerd" te schrappen.</p> <p>Participant verzoekt om bij het vervallen van de "overstroombaarheidseis" een heroverweging te doen van de huidige juridische status "rivierbed" van de dijkkringgebieden.</p>	<p>Betreffende tekst wordt aangepast in: Voor de Limburgse Maasvallei geldt nu nog de benadering dat alle dijken bij de maatgevende afvoer overstroombaar moeten zijn. Die benadering zal bij het toegroeien naar de nieuwe normering komen te vervallen, onder voorwaarde dat compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Het toetsen en het prioriteren en ontwerpen van versterkingen zal op termijn dan langs de hele Maas plaatsvinden conform de landelijk uitwerking van de normspecificaties. Waterveiligheidsprojecten in de Maasvallei die al in voorbereiding en uitvoering zijn worden onverkort, conform de huidige afspraken, uitgevoerd.</p> <p>Een heroverweging van de huidige juridische status van de dijkkringgebieden in de Limburgse Maasvallei is bij het toegroeien naar de nieuwe norm aan de orde. Het moment van het laten vervallen van deze status voor een dijkkring zal nader bepaald moeten worden.</p>
41	9	<p>Participant geeft aan dat de beschreven implementatie van het beleid via provinciale en gemeentelijke plannen en via het Barro veel regeldrukke geeft. De Limburgse Maasvallei vergt maatwerk, ruimtelijke reserveringen kunnen eerder op regionaal niveau dan op rijksniveau voorzien worden.</p> <p>Participant verzoekt om de generieke beschrijving in de tekst hierop te bezien.</p>	<p>De implementatie van het beleid zal plaatsvinden volgens de wettelijke regels. Voor de Limburgse Maasvallei is op dit moment nog geen nieuwe ruimtelijke reservering in het Barro voorzien. In 2015 vindt alleen voor het gebied retentie ENCI-groeve Maastricht een studie plaats die kan leiden tot toevoeging van een reservering. Dus het gesignaleerde probleem speelt op dit moment nog niet.</p>
41	10	<p>Participant vraagt de hoogwateropgave in de Maasvallei via de instrumenten van laag één te realiseren en instrumenten van laag 2 en 3 ter dekking van het restrisico.</p>	<p>Bij de onderbouwing van de nieuwe normering is er rekening gehouden met de mogelijkheden die er zijn voor preventieve evacuatie. Hiervoor zijn conservatieve, voorzichtige aannames gedaan. Dit is op een landelijke consistente manier gedaan, hiervoor worden geen uitzonderingen gemaakt.</p>

41	11	Participant verwacht voldoende rijksmiddelen beschikbaar komen voor het tweede pakket zoetwatermaatregelen (2021 t/m 2028).	In het Deltaprogramma 2015 (par. 4.3) staat: "Voor de periode 2022-2028 zijn op basis van regionale voorstellen concrete maatregelen geagendeerd. Het gaat hierbij om de tweede tranche van maatregelen, waarvoor de rijksbijdrage mogelijk uit de beleidsruimte van het Deltafonds kan komen. Een volgend kabinet kan daar een besluit over nemen."
41	12	Participant verzoekt internationale partners zorgvuldig en proactief bij de uitwerking van het beleid te betrekken.	De voorstellen voor de deltabeslissingen waterveiligheid en Rijn-Maas-Delta zijn gedeeld in de internationale rivierencommissies en de bilaterale overleggremia met Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen. Ook is de tussentijdse wijziging van het NWP met daarin de nationale beleidskeuzes inzake de deltabeslissingen toegezonden aan bovenstaande internationale rivierencommissies en bilaterale overleggen (o.a. Vlaams Nederlandse Bilaterale Maascommissie en de Duits-Nederlandse werkgroep Hoogwater met Noordrijn-Westfalen). Voor het vervolg is afgesproken dat internationale informatie-uitwisseling, en waar nodig afstemming, over de uitwerking van het Deltaprogramma ook via deze kanalen zal plaatsvinden.
42	1	Participant merkt op dat door onvoldoende (tijdige) informatie en betrokkenheid van gemeenteraden, burgers en de agrarische sector er beperkt draagvlak is voor de voorkeursstrategie.	Bij het opstellen van de voorkeursstrategie zijn gemeenten via de vereniging van Nederlandse riviergemeenten (VNR, lid van de stuurgroep) en door de provincie betrokken. Het kabinet kan zich voorstellen dat de doorwerking van de algemene beleidskeuzes voor een gemeente vragen oproept.
42	2	Participant beschouwt de voorkeursstrategie als een eerste aanzet en wil betrokken worden in de uitvoeringsfase. Participant vraagt om beantwoording van eerder door haar gestelde vragen in het vervolgproces.	In de tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan worden geen besluiten genomen over concreet te realiseren maatregelen langs de Maas. De voorkeursstrategie zoals beschreven in het Deltaprogramma 2015 wordt de komende jaren uitgewerkt door de decentrale overheden, samen met het Rijk. Geadviseerd wordt om concrete vragen over het vervolgproces te stellen aan de provincie Noord-Brabant.

42	3	Participant pleit voor het in stand houden van de capaciteit en expertise voor de vervolgfase.	Het Rijk is het eens met de constatering dat het werk met de voorstellen voor de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën niet af is. Alle partijen gaan vanuit hun eigen verantwoordelijkheden aan de slag met de uitkomsten van het Deltaprogramma, waarbij de samenwerking tussen Rijk en regio wordt voorgezet en de intensieve wisselwerking tussen het nationale programma en de regionale uitwerking in stand blijft. Dat betekent dat het Rijk ook in het vervolg op de gebiedsgerichte deelprogramma's actief betrokken blijft en capaciteit en expertise inzet.
42	4	Participant pleit voor het waarborgen van de betrokkenheid van de gemeente in de vervolgfase.	Het Rijk is het met participant eens dat de betrokkenheid van gemeenten bij het vervolg belangrijk is. In de Bestuursovereenkomst Deltaprogramma hebben de partijen de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten voor de uitwerking en uitvoering onderschreven. Afgesproken is dat partijen zich blijven inspannen om de nauwe interbestuurlijke samenwerking binnen het Deltaprogramma te stimuleren en effectief vorm te geven. Dat betekent dat ook gemeenten betrokken dienen te blijven bij het vervolgtraject.
42	5	Participant eist een rol voor de betrokkenheid van de provincie Gelderland bij het vervolgtraject rondom de Bedijkte Maas.	Het Rijk schuift aan bij de regionale verbanden maar heeft geen trekkende rol. De provincies zullen hiertoe het voortouw nemen, in overleg met de waterschappen en in nauw contact met de gemeenten en het Rijk.

42	6	Participant pleit voor een eenduidige, intensievere en goed georganiseerde communicatie richting burgers en belanghebbenden.	<p>Het Rijk is samen met de partners van het Bestuursakkoord Water (provincies, waterschappen, gemeente, drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat) de publiekscommunicatie Ons Water (www.onswater.nl) gestart. Doel is het vergroten van het waterbewustzijn onder Nederlanders, de noodzaak van nieuwe investeringen inzichtelijk te maken en de betrokkenheid van zelfredzaamheid van burgers te vergroten. Ons Water verbindt de communicatie tussen overheden onderling en heeft nadrukkelijk een regionale en lokale insteek.</p> <p>Ook vanuit het Deltaprogramma zal de communicatie in de vervolgfase nadrukkelijker op regionaal en lokaal niveau invulling krijgen.</p>
42	7	Participant geeft aan dat het gezien de status niet past om de kaarten van het voorlopig maatregelenpakket voorkeursstrategie Bedijkte Maas een onderdeel te maken van het Nationaal Waterplan.	De kaart geeft aan waar naar verwachting dijkversterking nodig is en welke mate van waterstanddaling met rivierruiming mogelijk is. Het verbeeldt geen concreet te realiseren maatregelen.
42	8	Participant geeft aan niet in te kunnen stemmen het beschermingsniveau.	Op grond van deze doelen geldt kunnen delen van uw gemeente in de nieuwe benadering verschillen in norm. Voor andere gebieden, waar de gevolgen nog groter zijn dan in uw gemeente, gelden op grond van deze doelen strengere normen. Voor andere gebieden, waar de gevolgen kleiner zijn dan in uw gemeente, gelden minder strenge normen. Uw gebied wordt, ook in de toekomst, veel veiliger dan dat nu het geval is.

42	9	Participant vertrouwt dat kosten niet afgewenteld worden op individuele partijen/gemeenten. Participant vraagt om geld om urgente problemen rondom piping op te lossen.	Het Deltafonds bevat een investeringsbudget van circa 16 miljard euro in de periode 2015-2028 en vormt daarmee het noodzakelijk financiële fundament voor het Deltaprogramma. Hiervan is ruim 8 miljard euro gereserveerd voor het lopende en nieuwe hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) in 2015-2028. In het HWBP zijn projecten met verbetermaatregelen opgenomen die zijn afgekeurd in de derde Landelijke Toetsing op Veiligheid (rapportage 2011 en 2014). In de programmering van het HWBP worden de projecten op basis van urgentie geprioriteerd. In de programmering van het HWBP zijn diverse projecten opgenomen waarin piping op korte termijn aangepakt wordt.
43	1	Participant rekent erop dat alle eventuele maatregelen in gezamenlijk overleg tussen Rijkswaterstaat en de Vlaamse Overheid genomen worden en op de bestaande internationale overlegfora geagendeerd worden.	Dijkverhoging aan Nederlandse zijde kan leiden tot een relatieve daling van de waterveiligheid aan Vlaamse zijde. De komende jaren zal worden uitgewerkt welke maatregelen nodig zijn om nieuwe veiligheidsnormen te realiseren en welke effecten deze maatregelen in Vlaanderen kunnen hebben. Voor het uitwerken van de maatregelen die nodig zijn om nieuwe veiligheidsnormen te realiseren en de effecten die deze maatregelen voor Vlaanderen zou kunnen hebben, staan de afspraken uit het Maasafvoer verdrag centraal. Samen blijven werken aan de veiligheid langs de gemeenschappelijke Maas is van belang voor Nederland en Vlaanderen. Het kabinet ziet de Vlaams-Nederlandse Bilaterale Maascommissie (VNBM) als een geschikt podium om over de toekomstige waterveiligheidsopgave in gesprek te gaan en blijven.
44	1	Participant rekent erop dat bij de uitwerking van het NWP2 de betrokkenheid van de Vlaamse Regering via Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) verloopt.	Het Nationaal Waterplan 2016-2021 (in december 2014 wordt het ontwerp van dit plan ter inzage gelegd) zal ook aan de coördinatiecommissie CIW worden gestuurd.

Bijlage 1: Advertentietekst kennisgeving Volkskrant 17 september 2014

Verder met ons water

Wist u dat als Nederland zich niet zou verdedigen tegen het water, 60 procent van ons land regelmatig kan oversstromen? Dat raakt 9 miljoen inwoners en het hart van onze economie. We zijn nooit klaar met ons water. Regeren is vooruitzien. In de afgelopen jaren is uitvoerig onderzocht en besproken wat de komende decennia nodig is om de gevolgen van de klimaatverandering het hoofd te bieden. Dit jaar worden de zogeheten deltabeslissingen genomen. Die gaan over de plannen tot 2050 voor de bescherming van kwetsbare delen van Nederland tegen het water en voor het borgen van voldoende zoetwater in de komende decennia. Die beslissingen worden formeel vastgelegd in het Nationaal Waterplan.

De minister van Infrastructuur en Milieu (enM) en de staatssecretaris van Economische Zaken (EZ) wijzigen het huidige Nationaal Waterplan (NWP) om het rijksbeleid dat voortvloeit uit de voorstellen voor de deltabeslissingen en de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma 2015 vast te leggen. Van 17 september tot en met 28 oktober 2014 liggen het ontwerpplan voor deze tussentijdse wijziging van het NWP en het milieueffectrapport (planMER) ter inzage. U kunt tijdens deze periode hierop reageren.

Wat is het NWP?

Het NWP bevat het rijksbeleid op het gebied van water voor de periode 2009–2015. Het waterbeleid gaat over de thema's: bescherming tegen overstromingen, voldoende en schoon water en diverse vormen van gebruik van water. Het NWP beschrijft welke maatregelen nodig zijn om Nederland ook in de toekomst veilig en leefbaar te houden. Ook de (economische) kansen die water biedt, komen hierin aan bod.

Waarom een tussentijdse wijziging?

In het Deltaprogramma heeft het Rijk de afgelopen jaren samen met provincies, waterschappen, gemeenten en stakeholders beleidsvoorstellen ontwikkeld met als doel Nederland nu en in de toekomst tegen hoog water te beschermen, de zoetwatervoorziening op orde te houden en Nederland meer waterrobuust en dus beter bestand tegen wateroverlast en waterkorten in te richten. Het kabinet wil het rijksbeleid dat voortvloeit uit deze beleidsvoorstellen een plek geven in het nationaal waterbeleid. Dit gebeurt via een tussentijdse wijziging van het NWP.

Het kabinet kiest voor een fundamenteel ander waterveiligheidsbeleid, met als uitgangspunt dat iedereen overal in Nederland hetzelfde beschermingsniveau krijgt. Met extra bescherming voor plaatsen van grote economische waarde. Daarbij is het beleid niet alleen gebaseerd op het voorkomen van een overstroming (preventie), maar ook op het beperken van de gevolgen van een overstroming (waterrobuuste ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing). Daarnaast bereidt het kabinet zich voor op klimaatveranderingen door het formuleren van nieuw zoetwaterbeleid op basis van de beschikbaarheid van zoetwater en de kans op watertekorten in een bepaald gebied, in normale en droge situaties. Het kabinet werkt de beleidskeuzes voor veiligheid en zoetwater uit voor de gebieden Rijnmond-Drechtsteden, de rivieren Rijn en Maas, de Zuidwestelijke Delta, het IJsselmeergebied, de kust en het Waddengebied.

Waarom een planMER?

Voor de tussentijdse wijziging van het NWP is ter ondersteuning van de besluitvorming een planMER opgesteld. Dit is een rapport dat inzicht geeft in de milieugevolgen van plannen. Het opstellen van zo'n planMER is nodig, omdat uitvoering van het beleid dat wordt opgenomen in de wijziging van het NWP natuur- en milieueffecten kan hebben. Een passende beoordeling maakt deel uit van het planMER. De Commissie voor de m.e.r. is om advies gevraagd over dit planMER.

Publiekparticipatie

Gevolgd participatie

Vele belanghebbende partijen uit de samenleving zijn de afgelopen jaren structureel betrokken bij de voorbereiding van de beleidsvoorstellen in het kader van het Deltaprogramma. Deze partijen vertegenwoordigen het overgrote deel van de belangen in het Nederlandse waterbeleid. Landelijke participatie van organisaties verliep via het Overleg Infrastructuur en Milieu. Het voornemen voor de tussentijdse wijziging van het NWP en de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het planMER lagen van 23 januari tot en met 19 februari 2014 ter inzage voor het indienen van zienswijzen. Het antwoorddocument op de binnengekomen zienswijzen is te downloaden via www.platformparticipatie.nl

Huidige participatiemogelijkheid

Eenieder kan van 17 september tot en met 28 oktober 2014 een zienswijze geven op het ontwerpplan voor de tussentijdse wijziging van het NWP en het planMER (inclusief passende beoordeling).

Wat willen we graag van u weten?

De ministeries van IenM en EZ vragen u in uw zienswijze mee te denken over de volgende vragen:

- Heeft u aandachtspunten voor of opmerkingen over het ontwerpplan voor de tussentijdse wijziging van het NWP?
- Heeft u aandachtspunten voor of opmerkingen over het planMER?

We stellen het op prijs als u uw zienswijze toelicht met argumenten en aangeeft op welk onderdeel uw zienswijze betrekking heeft. Zo kunt u bijvoorbeeld aangeven of er naar uw mening feitelijke onjuistheden staan in het ontwerpplan en/of het planMER.

Hoe kunt u reageren?

U kunt schriftelijk, mondeling of online reageren. Wij ontvangen uw zienswijze bij voorkeur digitaal via het online reactieformulier op www.platformparticipatie.nl. Dit maakt een snelle verwerking van uw inbreng mogelijk. Uw schriftelijke reactie kunt u sturen naar:

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Directie Participatie
o.v.v. 'Tussentijdse wijziging NWP'
Postbus 30316
2500 GH Den Haag

Wilt u uw zienswijze mondeling geven? Dan kunt u hiervoor tot en met 28 oktober 2014 een afspraak maken via telefoonnummer 070 456 96 02.

Inzien

Alle documenten kunt u van 17 september tot en met 28 oktober 2014 downloaden via www.platformparticipatie.nl. U kunt deze documenten ook inzien bij de ministeries van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken in Den Haag en bij de provinciehuizen van de twaalf provincies. Bij bezoek aan een overheidsgebouw wordt u verzocht om een legitimatiebewijs te tonen. Ook op het landelijke portaal voor ruimtelijke plannen kunt u het ontwerpplan en het planMER raadplegen, via: www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/?planidn=NL.IMRO.0000.1MSv7.4twNWP1-2000.

Vragen?

Op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/water-en-veiligheid/vraag-en-antwoord/wat-is-het-nationaal-waterplan.html vindt u meer informatie over het huidige Nationaal Waterplan. Uw inhoudelijke vragen over het ontwerpplan voor de tussentijdse wijziging van het NWP kunt u stellen aan de projectorganisatie NWP, via e-mail: deltabeslissingenNWP@minienm.nl. Het Deltaprogramma 2015 is te downloaden via de websites van:

- de Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/deltaprogramma>;
- de Deltacommissaris: www.deltacommissaris.nl/deltaprogramma/publicaties. Ook kunt u hier de Deltaprogramma's bekijken, die in eerdere jaren zijn gepubliceerd.

Voor vragen over de procedure kunt u contact opnemen met de Directie Participatie, telefoon 070 456 96 02.

Wat gebeurt er hierna?

Na 28 oktober 2014 worden alle zienswijzen gebundeld en samengevat. Als u een zienswijze heeft ingediend, dan wordt u geïnformeerd over de samenvatting van de ingediende zienswijzen en de doorwerking ervan op de definitieve wijziging van het NWP. De minister van Infrastructuur en Milieu en de staatssecretaris van Economische Zaken zullen vervolgens de definitieve wijziging van het NWP vaststellen en aanbieden aan de Eerste en Tweede Kamer. De definitieve wijziging van het NWP wordt ook bekendgemaakt en is in te zien bij bovengenoemde ministeries en provincies. Tegen de definitieve wijziging van het NWP is geen beroep mogelijk.

verder met ons water

Bijlage 2: Overzicht van indieners zienswijzen op de wijziging van het huidige Nationaal Waterplan

nr.	Organisatie	Plaats	Namens	mede namens
NWP-1	Bewoners Kwistgeldpolder	LAGE ZWALUWE		
NWP-2	Waterschap Roer en Overmaas, dagelijks bestuur	SITTARD		
NWP-3	Vewin	'S-GRAVENHAGE		
NWP-4	Unie van Waterschappen	'S-GRAVENHAGE		
NWP-5	ZLTO Maasdriel	VELDDRIEL		LTO Noord Bommelerwaard
NWP-6	Provincie Zuid Holland, Gedeputeerde Staten	'S-GRAVENHAGE		
NWP-7	Provincie Flevoland, Gedeputeerde Staten	LELYSTAD		
NWP-8	Waterschap Brabantse Delta	BREDA		
NWP-9	ondernemer	GASSEL		1 participant
NWP-10	LTO Nederland	ROERMOND		
NWP-11	Waterwegen en Zeekanaal NV	ANTWERPEN		
NWP-12	Gebiedsoverleg Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden	ROTTERDAM		Gemeente Rotterdam, Gemeente Dordrecht, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Waterschap Hollandse Delta, Provincie Zuid-Holland en gemeentelijke vertegenwoordiging vanuit gebieden door de gemeente Molenwaard, Bernisse, Ouderkerk en Oud-Beijerland.
NWP-13	Stichting Het Noordbrabants Landschap	HAAREN		
NWP-14	BLN-Koninklijke Schuttevaer	ROTTERDAM		BLN-Koninklijke Schuttevaer
NWP-15	Participant	CULEMBORG		1 participant
NWP-16	EurECO ecologisch onderzoek & advies	NIJMEGEN		

nr.	Organisatie	Plaats	Namens	mede namens
NWP-17	(Bestuurlijk overleg) Deltaprogramma Waddengebied	GOUDA	Bestuurlijk Overleg Deltaprogramma Waddengebied	
NWP-18	Gemeente Grave, College van Burgemeester en Wethouders	GRAVE		
NWP-19	Natuurmonumenten	DRIEBERGEN- RIJSENBURG		ARK Natuurontwikkeling, De12Landschap pen, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland, Waddenvereniging, Wereld Natuur Fonds, De Natuur en Milieufederaties
NWP-20	Erfgoedvereniging Bond Heemschut	AMSTERDAM		
NWP-21	Provincie Noord-Brabant, Gedeputeerde Staten	'S- HERTOGENBOSCH		
NWP-22	Gemeente Wijchen, College van Burgemeester en Wethouders	WIJCHEN		Gemeente Heumen, College van Burgemeester en Wethouders
NWP-23	Provincie Gelderland, Gedeputeerde Staten	ARNHEM		
NWP-24	Natuur en Milieufederaties	ARNHEM		
NWP-25	nv De Scheepvaart	HASSELT, BELGIË		
NWP-26	Waterschap Hollandse Delta, Dijkgraaf en Heemraden	RIDDERKERK		
NWP-27	ZLTO Rijk van Nijmegen	ERLECOM		
NWP-28	Vitens	ZWOLLE		
NWP-29	Participant	HEDEL		
NWP-30	Gemeente Zaltbommel, College van Burgemeester en Wethouders	ZALTBOMMEL		

nr.	Organisatie	Plaats	Namens	mede namens
NWP-31	Gemeente Rotterdam	ROTTERDAM		
NWP-32	Klaverblad Rechtsbijstand Stichting	ZOETERMEER	1 participant, GASSEL	
NWP-33	Gemeente Landerd, College van Burgemeester en Wethouders	ZEELAND		
NWP-34	Provincie Fryslân, Gedeputeerde Staten	LEEWARDEN		
NWP-35	Achmea Rechtsbijstand	TILBURG	2 participanten, GASSEL	
NWP-36	Gemeente Werkendam, College van Burgemeester en Wethouders	WERKENDAM		
NWP-37	Gemeente Waalwijk, College van Burgemeester en Wethouders	WAALWIJK		
NWP-38	Participant	GASSEL		1 participant
NWP-39	Gemeente West Maas en Waal, College van Burgemeester en Wethouders	BENEDEN LEEUWEN		
NWP-40	Vlaamse Overheid	BRUSSEL		
NWP-41	Provincie Limburg, Gedeputeerde Staten	MAASTRICHT		
NWP-42	Gemeente Maasdriel, College van Burgemeester en Wethouders	KERKDRIEL		
NWP-43	Departement Mobiliteit en Openbare Werken	BRUSSEL		
NWP-44	Vlaamse Regering	BRUSSEL		

Bijlage 3: Ambtshalve wijzigingen

hoofdstuk	Tekst in ontwerp tussentijdse wijziging NWP	aanpassing
Kaart ruimtelijke plannen.nl	Geen	<p>Kaart is aangepast en er is een verklarende tekst toegevoegd.</p> <p>Wijziging: hele onderstaande tekst toevoegen Kaartbeeld www.ruimtelijkeplannen.nl Op www.ruimtelijkeplannen.nl vindt u alle ruimtelijke plannen op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). De tussentijdse wijziging van het Nationaal Waterplan is voor de ruimtelijke onderdelen ook een structuurvisie in de zin van de Wro en tevens te raadplegen via www.ruimtelijkeplannen.nl. De kaart is eveneens het kaartbeeld dat u ziet als u de site opent. Via dit kaartbeeld zijn alle teksten, bijlagen en bijbehorende beleidsinformatie op een overzichtelijke manier ontsloten. Na klikken op kaartonderdelen, ziet u exact dezelfde tekst als in dit document. www.ruimtelijkeplannen.nl biedt eveneens de mogelijkheid om voor uw postcode ook alle andere ruimtelijke plannen in te zien. U heeft daardoor snel inzicht in wat er in uw omgeving mogelijk is op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling.</p>
Inleiding	Inleiding	Inleiding is geactualiseerd naar aanleiding van de afronding van de inspraakperiode en het advies van de cie MER.
Waterveiligheid	Onder kopje "ruimtelijke aspecten"	De nieuwe waterveiligheidsaanpak zal, net als de huidige aanpak, de komende decennia ruimtelijke consequenties hebben. Maatregelen aan de waterkeringen kunnen grote impact op de fysieke leefomgeving hebben. De normen krijgen een bijpassend nieuw toets- en ontwerpinstrumentarium.....Langs de kust zal het vooral van belang zijn om het kustfundament en de keringen goed te onderhouden. Voor inpassing en het benutten van eventuele meekoppelkansen is een goede afstemming tussen de keringbeheerders, gemeenten en provincies belangrijk.
Zoetwater	kaart	Legenda van kaart is aangepast.
Zoetwater	Hoge zandgronden komen in Nederland voor in Friesland, Groningen, Drenthe, het oosten van Overijssel en Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg.	Hoge zandgronden komen voor in Noord-, Oost- en Zuid-Nederland.

IJsselmeer gebied	Het vaste streefpeil van het IJsselmeer en het Markermeer-IJmeer en de Zuidelijke Randmeren wordt	Het vaste streefpeil van het IJsselmeer en het Markermeer-IJmeer en de Zuidelijke Randmeren (IJmeer, Gooimeer, Eemmeer en Nijkerkernauw) wordt
IJsselmeer gebied	Markermeer (incl. IJmeer, Gooimeer, Eemmeer en Nijkerkernauw)	Markermeer, IJmeer, Gooimeer, Eemmeer en Nijkerkernauw
ZW Delta	Waterberging op de Grevelingen is op dit moment niet nodig voor de versterking van de waterveiligheid in de Rijn-Maasdelta.	Waterberging op de Grevelingen is niet nodig voor de versterking van de waterveiligheid in de Rijn-Maasdelta.
ZW Delta	De vaststelling van deze rijksstructuurvisie is voorzien eind 2014.	De vaststelling van deze rijksstructuurvisie is voorzien in 2015.
ZW Delta	Het Rijk beziet in overleg met de regio welke reële en financierbare uitspraken opgenomen kunnen worden in de rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer over het al dan niet terugbrengen van beperkt getij op de Grevelingen en het al dan niet weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer.	Regio en rijk bezien samen de financieringsmogelijkheden van betekenisvolle uitspraken in de rijksstructuurvisie Grevelingen en Volkerak-Zoommeer over het terugbrengen van beperkt getij op de Grevelingen en het weer zout maken van het Volkerak-Zoommeer.
ZW Delta	Dit financieringsvoorstel wordt uiterlijk in het BO MIRT Zeeland van 2014 betrokken bij de besluitvorming over het vervolg van de aanpak van de zandhonger in de Oosterschelde.	Het resultaat hiervan is besproken in het BO MIRT Zeeland van 2014. Dat heeft geleid tot de principeafpraak om in de periode 2017-2018 de benodigde zandsuppleties uit te voeren op de Roggenplaat.
ZW Delta	Daarbij is er ruimte om met maatwerk de estuariene dynamiek te herstellen.	Daarbij is er ruimte om met maatwerk de estuariene dynamiek te vergroten.
Rijnmond-Drechtsteden	Decentrale overheden en het Rijk bereiden onderzoek voor om bij bebouwing en dijkversterking in het oostelijk deel van Rijnmond-Drechtsteden de locatiekeuze, inrichting en planning beter op elkaar kunnen aansluiten.	De provincie Zuid-Holland start met gemeenten in Alblasserwaard -Vijfheerenlanden, het waterschap Rivierenlanden het Rijk het MIRT-onderzoek Alblasserwaard. Het doel van dit onderzoek is om bij bebouwing en dijkversterking in het oostelijk deel van Rijnmond-Drechtsteden de locatiekeuze, inrichting en planning beter op elkaar te laten aansluiten.

Rijnmond-Drechtsteden	Ook wordt onderzocht wat dergelijke afstemming vraagt aan flexibiliteit van investeringsbudgetten en planologische kaders.	Daarnaast zal het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard in de pilot Krimpenerwaard onderzoeken wat dergelijke afstemming vraagt aan flexibiliteit van investeringsbudgetten en planologische kaders.
Rijnmond-Drechtsteden	Dit is onderdeel van een bredere strategieontwikkeling van regionale overheden voor buitendijks gebied in deze regio.	Dit is onderdeel van een het MIRT-onderzoek Adaptatiestrategie Waterveiligheid Buitendijks van de gemeente Rotterdam met regionale overheden en bedrijven in deze regio.
Rijnmond-Drechtsteden	Kaart	Kaart 6 legenda is aangepast nav BO-MIRT.
Rivieren	“Voorwaarde voor het starten van een verkenning is dat een afweging op het niveau van het totale rivierengebied heeft plaatsgevonden, dat prioritering volgens het HWBP heeft plaatsgevonden en.....”	“Voorwaarde voor het starten van een verkenning is dat een afweging op het niveau van het totale rivierengebied heeft plaatsgevonden, dat prioritering in samenhang met het HWBP heeft plaatsgevonden en.....”
Rivieren	Kaart	Kaart 7 is aangepast.
Waddengebied	Het onderzoeks- en monitoringprogramma voor het zandig systeem zal specifieke aandacht geven aan het Eems-Dollard estuarium.	Het onderzoeks- en monitoringprogramma voor het zandig systeem zal naast de algehele focus op het kustfundament en zanduitwisseling met de bekkens specifieke aandacht geven aan het Eems-Dollard estuarium.
Waddengebied	Om goede maatregelen te kunnen nemen in dit waardevolle en kwetsbare gebied is het noodzakelijk om te begrijpen hoe de verschillende onderdelen van het systeem – het zeegatsysteem – met elkaar samenhangen. De beslissing zandig systeem is daarom van groot belang voor de Wadden.	Om goede maatregelen te kunnen nemen in dit waardevolle en kwetsbare gebied is het noodzakelijk om te begrijpen hoe de verschillende onderdelen van het systeem met elkaar samenhangen. Daarin spelen de zeegatsystemen een belangrijke rol. De beslissing zandig systeem is daarom van groot belang voor het Waddengebied. Uit pilots en monitoring zal naast de informatie die nodig is voor het in stand houden van het kustfundament ook blijken of er voldoende zand op natuurlijke wijze naar de Waddenzee stroomt om daarmee platen en kwelders in stand te kunnen houden.